

Zonder de steun van anderen zou ons werk onmogelijk zijn. In de eerste plaats denk ik hierbij aan de Nederlandse Organisatie voor Zuiver-Wetenschappelijk Onderzoek (Z.W.O.) die ons vanaf 1973 heeft gesteund met subsidies. Ook voor 1978 is, zij het nu definitief voor de laatste keer, een formatieplaats toegewezen. Bovendien heeft Z.W.O. op verzoek van het College van Bestuur, gezien de moeilijke begrotingsonderhandelingen aan de Rijksuniversiteit Groningen besloten voor de maanden januari en februari 1978 extra steun te geven aan het Centrum. De staf van het Centrum is Z.W.O. erkentelijk voor deze bijzondere steun. Het College van Bestuur en het Dagelijks Bestuur van de Faculteit der Letteren hebben ons in 1977 zowel materieel als immaterieel gesteund. De belangstelling van de zijde van bovengenoemde instanties voor onze activiteiten en de positieve instelling ten aanzien van het institutionaliseren van het Centrum vormden een aanmoediging voor de staf. Dit jaarboek is samengesteld door mej. C.C. de Beer, mr. drs. D.J. Elzinga en de heer R.A. Koole. Mej. I.M. Arkema en mej. C.C. de Beer hebben het manuscript getypt. De Afdeling Reproductiedienst van de Rijksuniversiteit Groningen heeft de uitvoering van het jaarboek verzorgd.

Groningen, 31 januari 1978

I. Lipschits

1. SUBSIDIE-AANVRAGEN, PERSONEELSFORMATIE, INSTITUTIONALISERING

1.1 Subsidie Z.W.O.

Voor de periode 1 september 1973 - 31 december 1975 heeft de Nederlandse Organisatie voor Zuiver-Wetenschappelijk Onderzoek (Z.W.O.) aan prof. dr. I. Lipschits een subsidie toegekend voor een onderzoek naar de ontwikkeling van het Nederlandse partijwezen sedert 1945. Het onderzoek vond plaats op het Studie- en Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen. Begin 1975 werd bij Z.W.O. een subsidie-aanvraag ingediend betreffende een onderzoek naar de partij- politieke ontwikkelingen in Nederland in de periode 1966 t/m 1968. De duur van het onderzoek werd geschat op drie jaar. Als stafbezetting werd aangevraagd: een wetenschappelijk medewerker, een documentaliste, twee student-assistenten op basis van een halve dagtaak en een secretaresse/typiste. Van de zijde van Z.W.O. bleek de bereidheid te bestaan een nieuwe subsidie-aanvraag van het Centrum in behandeling te nemen, mits van de kant van de Rijksuniversiteit Groningen de principiële bereidheid zou worden uitgesproken om de continuïteit van het Centrum te garanderen. De Coördinatiecommissie voor de Bestudering van de Parlementaire Geschiedenis besloot onder deze voorwaarde in haar vergadering van 18 februari 1975 de in te dienen subsidie-aanvraag te ondersteunen.

1.2 Personeelsformatie

Op bovengenoemde subsidie-aanvraag, alsmede op de continuerings-aanvraag (ingediend september 1976) werd door Z.W.O. positief gereageerd, zij het dat de posten van documentaliste en van secretaresse/typiste niet werden toegewezen. De post van documentaliste werd toegewezen door het College van Bestuur van de Rijksuniversiteit Groningen; door een interne regeling bleek het mogelijk één van de student-assistentschappen om te zetten in een post voor een secretaresse/typiste. Dank zij deze regelingen bestond de staf van het Centrum in de jaren 1976 en 1977 uit: een projectleider, een wetenschappelijk medewerker, een student-assistent op basis van halve dagen, een documentaliste en een secretaresse/typiste. Door het vertrek van de heer G.G.J. Thissen werd op 1 maart 1977 de heer R.A. Koole - student in de geschiedenis - benoemd tot student-assistent. De heer D.J. Elzinga, gedurende het verslagjaar als wetenschappelijk medewerker werkzaam op het

Centrum, is met ingang van 1 januari 1978 benoemd tot wetenschappelijk medewerker aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid (afd. Staatsrecht) van de R.U.-Groningen. Per 1 maart 1977 was de staf van het Centrum als volgt samengesteld:

prof. dr. I. Lipschits - projectleider

mr. drs. D.J. Elzinga - wetenschappelijk medewerker

de heer R.A. Kooie - student-assistent

mej. C.C. de Beer - documentaliste

mej. I.M. Arkema - secretaresse/typiste

Ook in dit verslagjaar vervulden studenten van de Bibliotheek- en Dokumentatieakademie in Groningen hun stage op het Centrum:

mej. F. Wattel - jan./febr. 1977

de heer Tj. Oliemans - mei/juni 1977

De heer A. Vroom, student aan de Bibliotheek en Dokumentatieakademie, werkt op vrijwillige basis geregeld op het Centrum om ervaring in refereerwerkzaamheden op te doen.

Onder de bepalingen van het Nederlands-Deens cultureel accoord werd de heer S.G. Steffensen als wetenschappelijk onderzoeker op het Centrum geplaatst voor een onderzoek naar de positie van de SDAP vlak vóór en direct na de Tweede Wereldoorlog.

Tenslotte: als gevolg van een overeenkomst tussen het Centrum en de Stichting Burgerschapskunde is op het Centrum voor 40 uur per maand een medewerker geplaatst die werkzaamheden verricht ten behoeve van de samenstelling van de rubriek 'Politieke Partijen' in het maandblad van de Stichting: Politiek Overzicht. De medewerker, mevr. mr. J.M.C. Meulenbroek is in dienst van de Stichting Burgerschapskunde.

1.3 Institutionaliserings van het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen

Naar aanleiding van de subsidie-aanvraag van 26 februari 1975 vonden besprekingen plaats tussen het Bestuur van Z.W.O. en het College van Bestuur van de Rijksuniversiteit Groningen. Hierbij werd van de zijde van Z.W.O. aangevoerd dat de toekenning van subsidie slechts zinvol zou zijn indien er uitzicht was op continuïteit in het bestaan van het Centrum. Na overleg tussen verschillende instanties binnen de Universiteit heeft het College van Bestuur besloten een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid van institutionalisering en overname van het Centrum door de

Universiteit. Een Werkgroep ad hoc bracht op 4 februari 1977 rapport uit aan het College van Bestuur. De Werkgroep was unaniem de mening toegeedaan dat het Centrum een blijvende plaats binnen de Universiteit dient te krijgen en dat de daarvoor benodigde middelen - met name formatieplaatsen - beschikbaar dienen te worden gesteld. Het op basis van dit rapport door het College van Bestuur opgestelde voorstel werd op 16 juni 1977 door de Universiteitsraad goedgekeurd (zie voor het Rapport Bijlage I).

Het goedgekeurde voorstel bevat de volgende, belangrijke elementen:

- a. met ingang van 1 januari 1978 wordt het bestaande Studie- en Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen opgeheven;
 - b. met ingang van 1 januari 1978 wordt aan deze Universiteit opgericht een Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen, met als taak het verschaffen van een systematische, volledige en algemeen toegankelijke dokumentatie van de na-oorlogse ontwikkelingen in de Nederlandse Politieke Partijen, bij de uitvoering van welke taak terdege rekening zal worden gehouden met de elders verrichte dokumentatie op hetzelfde gebied;
 - c. aan het onder b. genoemde besluit wordt de voorwaarde verbonden dat de daarvoor in aanmerking komende vakgroepen besluiten tot het instellen van Werkgroep Nederlandse Politieke Partijen ex artikel 18 van de Wet Universitaire Bestuurshervorming 1970, met als doel de bevordering van het wetenschappelijk onderzoek betreffende recente ontwikkelingen in de Nederlandse politieke partijen, welk besluit de goedkeuring dient te verkrijgen van de desbetreffende (sub-)faculteitsraden;
 - d. het onder b. genoemde Documentatiecentrum zal onder de Universiteitsbibliotheek ressorteren; dit zal nader worden uitgewerkt in een voor 1 januari 1978 vast te stellen reglement voor dit centrum;
 - e. in het in d. genoemde reglement zal in elk geval worden bepaald:
 - dat de begroting van het Dokumentatiecentrum als zodanig herkenbaar is binnen de begroting van de Universiteitsbibliotheek, en datzelfde geldt voor de financiële verslaglegging;
 - dat het College van Bestuur iemand in de Universiteit, doch niet noodzakelijk binnen de Universiteitsbibliotheek, kan aanwijzen in overleg met wie degene die is belast met de dagelijkse leiding van het Dokumentatiecentrum zijn werkzaamheden dient uit te voeren;
 - f. er wordt een wetenschappelijk adviescollege gevormd dat het College van Bestuur adviseert inzake het ten aanzien van het Dokumentatiecentrum te voeren beleid. De taak, werkwijze en samenstelling van dit adviescollege zullen voor 1 januari 1978 worden uitgewerkt.
- Voor de financiële gevolgen - met name de formatieplaatsen - is het tweede lid van de derde paragraaf van het voorstel van belang:

"De geldelijke gevolgen van ons voorstel liggen geheel in de personele sfeer. De benodigde materiële middelen worden ook thans reeds geheel door de Universiteit beschikbaar gesteld. Wel houdt ons voorstel in dat deze beschikbaarstelling, die nu via de Faculteit der Letteren loopt, vanaf 1 januari 1978 via de Universiteitsbibliotheek zal lopen. In de personele sfeer gaat het om een formatie van 3,5 plaatsen. Op dit ogenblik bekostigt de universiteit slechts 1 plaats, welke overigens boventallig is. Zoals uit de in 1.5 genoemde reacties blijkt stuit het vanuit de faculteiten beschikbaar stellen van deze formatieplaatsen op grote bezwaren. Omdat anderzijds het ineens verschaffen van de formatieuitbreiding problematisch lijkt wordt er de voorkeur aan gegeven de uitbreiding geleidelijk tot stand te brengen, en wel door Z.W.O. te verzoeken nog tijdelijk, en bij wijze van overgangsmaatregel, 1 formatieplaats beschikbaar te stellen. Dit houdt derhalve in dat wij u thans voorstellen bij de vaststelling van de begroting voor 1978, in het kader van zowel de facultaire ontwikkelingsplannen als het universitair onderzoeksbeleid, hoge prioriteit te geven aan de beschikbaarstelling van de nodige personele voorzieningen." Als gevolg van deze besluitvorming heeft prof. dr. I. Lipschits op 29 augustus 1977 een continuerings-subsidieaanvraag ingediend bij Z.W.O., waarin één wetenschappelijk medewerker werd gevraagd. In de continuerings-aanvraag werd de post voor reis- en verblijfskosten ongewijzigd gehandhaafd. Ter uitwerking van de onder c. genoemde voorwaarde heeft prof. Lipschits het initiatief genomen tot de oprichting van een Werkgroep Nederlandse Politieke Partijen ex art. 18 van de W.U.B. De constituerende vergadering vond plaats op 30 september 1977; aan de Werkgroep wordt deelgenomen door de vakgroepen Eigentijdse en Nieuwste Geschiedenis van de Faculteit der Letteren, door de vakgroepen Empirische Sociologie en Methoden en Technieken van de Faculteit der Sociale Wetenschappen en door de vakgroep Staatsrecht van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid.

2. ENKELE BASISGEGEVENS VAN HET ONDERZOEK

2.1 Object van het onderzoek

Het onderzoek is gericht op de partij-politieke ontwikkelingen in Nederland in de periode 1966 t/m 1968.

In de oorspronkelijke subsidie-aanvraag van 26 februari 1975 werd gesteld: "Bij ons onderzoek bleek steeds weer dat de periode 1966 t/m 1968 van uitzonderlijk grote betekenis is geweest voor de ontwikkelingen in de Nederlandse politiek. Om enig inzicht te krijgen in de sindsdien opgetreden veranderingen in de binnenlandse politieke structuur is (...) kennis van systematisch geordende gegevens over de gebeurtenissen in de betrokken jaren onmisbaar. Een dergelijk systematisch geordend geheel van gegevens ontbreekt echter. Ons onderzoek zal er op gericht zijn deze systematische ordening van gegevens aan te leggen. Dit kan dan dienen als uitgangspunt voor een verantwoorde beschrijving van de binnenlandse politieke ontwikkelingen in de periode 1966 t/m 1968. Dit laatste kan geschieden in een reeks van deel-publicaties, gebaseerd op één globaal overzichtswerk." De probleemstelling luidt als volgt:

"De gebeurtenissen in de periode 1966 t/m 1968 zijn van bijzonder belang voor de snelle en ingrijpende veranderingen in de Nederlandse samenleving geweest. De partij-politieke ontwikkelingen in die periode vormen hier een belangrijk aspect van. Onderzocht zou moeten worden of en in hoeverre er een relatie bestaat tussen het streven naar verandering - en het verzet daartegen - enerzijds en anderzijds de partij-politieke ontwikkelingen in die jaren. Om dit onderzoek mogelijk te maken, dienen eerst de bedoelde partij-politieke ontwikkelingen te worden beschreven. Voor die beschrijving is eerst weer een inventarisatie nodig van die ontwikkelingen. Hierdoor kunnen drie fasen in het onderzoek worden onderscheiden:

- a. een inventarisatie van de partij-politieke ontwikkelingen;
- b. een beschrijving van de partij-politieke ontwikkelingen;
- c. een onderzoek naar de relatie tussen enerzijds deze partij-politieke ontwikkelingen en anderzijds het proces van snelle veranderingen in de Nederlandse samenleving, dat in de betrokken periode en sindsdien duidelijk waarneembaar is."

Het onderzoeksprogramma is gebaseerd op de hierboven vermelde drie jaren van onderzoek, die nauw verband houden met de genoemde methoden. Met de

inventarisatie zijn we inmiddels ver gevorderd. De globale inventarisatie (waarover werd gesproken in de Jaarboeken 1975 en 1976) is in het jaar 1977 zowel kwalitatief als kwantitatief uitgebouwd en verfijnd. Een aantal aspecten die als uitgangspunt voor deze inventarisatie hebben gediend zijn:

1. de oprichting van ruim twintig politieke partijen (politieke groeperingen die streven naar deelname aan de verkiezingen voor de Tweede Kamer), waaronder D'66 en de PPR;
2. de ontwikkelingen in de KVP: het rapport 'Grondslag en karakter van de KVP', de discussie daarover binnen de partij, het ontstaan van de groepering KVP-Radicalen, de 'vijf stromingen' binnen de KVP, het 'Akkoord van Arnhem' (partijraad, december 1967), de breuk binnen de KVP;
3. de ontwikkelingen binnen de ARP; de 'spijststemmers', de AR-Radicalen, de AR-Verontrusten, de positie van de ARJOS, de groep-Verkuyl, de breuk binnen de ARP (oprichting ESP);
4. de ontwikkelingen binnen de CHU: het conflict binnen de CHJO en de Centrumgespreksgroep; nieuwe beginselprogramma en praktisch politiek programma; omzetting van de CHU van een 'federatie' in een 'nationale eenheidsorganisatie';
5. de ontwikkelingen binnen de PvdA; de activiteiten van Nieuw Links en de reacties van de Groep-Kors. Nieuw Rechts en Democratisch Appel; buitengewoon congres ('Socialistisch Bestek 1967'), rapporten (inzake grondwetsherziening en 'Een stem die telt'), de anti-KVP-resolutie;
6. de ontwikkelingen binnen D'66: ontstaan, de bijzondere organisatiestructuur, ontwikkeling van beginselprogramma;
7. de ontwikkelingen binnen de PSP: het ontstaan van facties, 'Roeddruk voor morgen';
8. de ontwikkelingen binnen de CPN: het 22ste partijcongres, de invloed van het Russisch-Chinees conflict;
9. de ontwikkelingen binnen de PPR: ontstaan, organisatie, beginselen;
10. de ontwikkelingen binnen de VVD: nieuw beginselprogramma, kwestie-Gruyters, rapporten en congressen 'Kiezer en Gekozone';
11. het ontstaan van de Werkgroep Christen-Radicalen: overleg tussen groeperingen uit ARP, CHU en KVP, 'Americain-groep', 'De la Paix-groep', Politieke Werkgroep Christen-Radicalen, congres Christen-Radicalen;
12. het streven naar samenwerking tussen de confessionele partijen: de aanloop (ARP - CHU), de NEI, de Groep van Achttien, de positie van de jongeren-organisaties, het begrip 'Christelijke politiek', het probleem van het stembusakkoord;

13. het streven naar samenwerking tussen de progressieve partijen: de standpunten van en problemen binnen de afzonderlijke partijen, de bijzondere positie van de PSP en de CPN;

14. het streven naar wijziging van partij- en kiesstelsel: behalve de hierboven vermelde bijzondere partij-congressen en rapporten kan in dit verband worden gewezen op de Staatscommissie Cals-Donner, de studiedag van PvdA, KVP, VVD, CHU en ARP (september 1966) en de door De Volkskrant georganiseerde conferentie (november 1966);

15. ontwikkelingen op kabinetsniveau: ontslag kabinet-Marijnen en formatie kabinet-Cals (1965), ontslag kabinet-Cals ('Nacht van Schmelzer') en formatie kabinet-Zijlstra (1966-1967), formatie kabinet-De Jong (1967);

16. verkiezingen Provinciale Staten (maart 1966), Gemeenteraden (juni 1966), Tweede Kamer (februari 1967);

17. veranderingen in de relaties tussen de politieke partijen en de verwante vakcentrales (NKV - KVP, NVV - PvdA).

Deze lijst is niet uitputtend; zij dient slechts om een indruk te geven. Tevens kan deze lijst dienen om aan te geven dat de beperking tot de periode 1966 t/m 1968 niet absoluut kan zijn. Bijvoorbeeld de ontwikkelingen in de PvdA: het Sociaal Democratisch Centrum (Sam de Wolff) als 'voorloper' van Nieuw Links en het ontstaan van DS'70 als 'resultaat' van de activiteiten van Nieuw Links.

2.2 Onderzoek en onderwijs

Zowel voor het wetenschappelijk onderzoek als voor het wetenschappelijk onderwijs is het uitermate nuttig wanneer tussen beide een verband bestaat. Karakter en aard van een Z.W.O.-project maken een strikte scheiding tussen onderzoek en onderwijs dwingend. Dit probleem is deels opgelost doordat prof. Lipschits, parallel aan het Z.W.O.-project colleges geeft over onderwerpen die nauw verband houden met de activiteiten van het Centrum. Voor de studenten brengt dit systeem het voordeel met zich mee dat zij binnen het kader van hun studie kunnen deelnemen aan onderzoek en dat zij voor het schrijven van scripties en werkstukken gebruik kunnen maken van het op het Centrum verzamelde materiaal, voor zover dit materiaal openbaar is.

Het betreft hier een door prof. Lipschits gegeven doctoraal-werkcollege met als onderwerp 'Politieke en maatschappelijke ontwikkelingen in Nederland in de jaren 1966 t/m 1968' en een kandidaten-college met als onderwerp 'De confessionele partijen in Nederland sedert de Tweede Wereldoorlog'.

Daarnaast heeft prof. Lipschits in het studiejaar 1976/1977 een algemeen hoorcollege gegeven over Nederland als politiek systeem, dat bestemd was voor belangstellenden uit alle faculteiten. In dit kader werden in 1976 twee gastcolleges gegeven, op 7 oktober door dr. A. Vondeling over de controlerende taak van de Tweede Kamer der Staten Generaal en op 28 oktober 1976 door prof. mr. dr. J.F. Glastra van Loon over de positie van de staatssecretaris in het Nederlandse politieke systeem. In 1977 werden achtereenvolgens gastcolleges gegeven door dr. B. de Gaay Fortman (10 februari 1977) over de verhouding tussen regering en regeringsfracties, door mr. F.H.J.J. Andriessen (24 februari 1977) over de rol van de fractievoorzitter tijdens de kabinetsformatie en door F. Trip (10 maart 1977) over de positie van de minister in het spanningsveld tussen kabinet en partij. Minister Trip combineerde dit gastcollege met een werkbezoek aan het Centrum.

Vanuit de gedachte dat het Centrum ook een functie, weliswaar niet haar hoofdfunctie, kan vervullen voor de buiten-universitaire gemeenschap werd in het kader van de Tweede Kamerverkiezingen op 30 maart 1977, in samenwerking met het Cultuurcentrum d'Oosterpoort, een verkiezingsdebat tussen de heren Van Thijn (PvdA) en Andriessen (CDA) en een politieke markt georganiseerd.

In de hoofdstukken 3 en 4 wordt aangegeven op welke wijze de inventarisatie van de noodzakelijke gegevens geschiedt en in welke mate de inventarisatie in het afgelopen jaar is verbeterd en uitgebreid. Hoofdstuk 5 geeft een overzicht van de studies en onderzoeken die hebben plaatsgevonden en zullen plaatsvinden, terwijl in hoofdstuk 6 de relaties met organisaties, instellingen en personen zullen worden aangegeven.

3. DOCUMENTATIESYSTEMEN

3.1 Samenstelling

Bij het begin van het onderzoek werd een documentatiesysteem opgebouwd, waaraan in de loop der jaren enkele nieuwe categorieën zijn toegevoegd. Het systeem bestaat nu uit:

- a. bibliografie Nederlandse politieke partijen;
- b. systematische bibliografie Nederlandse politieke partijen;
- c. uittrekselsysteem;
- d. knipselarchief;
- e. personenregister Nederlandse politiek;
- f. trefwoordencatalogus;
- g. periodiekencatalogus;
- h. catalogus Nederlandse politieke partijen;
- i. systeem voor bewaarplaatsen archieven;
- j. Handelingen, Bijlagen, Aangangsel en Staatsblad.

3.2 Bibliografie Nederlandse politieke partijen

Dit is een kaartstelsel, dat volgens de gangbare regels is gerangschikt. De bibliografie omvat boeken, tijdschriftartikelen en sedert 1 januari 1975 ook artikelen uit opinie-weekbladen. Artikelen uit dagbladen worden niet in dit stelsel opgenomen.

De bibliografie wordt langs primaire en secundaire weg samengesteld. Basis van de tweede werkwijze is een bestaand kaartstelsel, dat in de periode 1964-1966 door prof. Lipschits werd aangelegd. Voorts worden verwerkt de aanwinstenlijsten van de Universiteitsbibliotheek van de Rijksuniversiteit Groningen, van de Koninklijke Bibliotheek en van het Instituut voor Wetenschap der Politiek te Amsterdam. Twee bibliografische periodieken worden op ons onderwerp bijgehouden: Periodiekenparade (Assen) en Bulletin analytique de Documentation politique, économique et sociale contemporaine (Paris).

Literatuurlijsten uit boeken en scripties worden uiteraard verwerkt voor zover ze betrekking hebben op het onderwerp.

In de Universiteitsbibliotheek te Groningen zijn enkele duizenden brochures aanwezig over de Nederlandse binnenlandse politiek in de periode 1856-1913. In 1976 werd begonnen deze collectie op te nemen in de bibliografieën; de

verwerking van de brochures vordert gestaag.

Van een aantal gespecialiseerde instellingen zijn de catalogi doorgenomen: Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis, Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie, Sociaal-Historisch Centrum Limburg en de bibliotheken van de Tweede Kamer en de Wiardi Beckmanstichting.

Wat betreft de primaire samenstelling van de bibliografie waren per 31 december 1977 de volgende periodieken verwerkt:

Acta Politica 1965 t/m 1977

Anti-Revolutionaire Staatskunde 1947 t/m 1956, 1966 t/m 1968, 1974 t/m 1977

Christelijk-Historisch Tijdschrift 1966 t/m 1968, 1972 t/m 1977

Het Gemeenebest 1945 t/m 1958

De Gids 1945 t/m 1974

Katholiek Staatskundig Maandschrift 1947 t/m 1963/4

Liberaal Reveil 1956 t/m 1976/7

De Personalist 1948 t/m 1951

Podium 1945 t/m 1966

Politiek 1966 t/m 1968

Politiek Perspectief 1971 t/m 1977

Politiek en Cultuur 1945 t/m 1956, 1966 t/m 1968, 1973 t/m 1977

Scholing en Strijd 1945 t/m 1946

Socialisme en Democratie 1945 t/m 1977

De Vrijzinnig Democraat 1945 t/m 1946

opinie-weekbladen:

Elseviers Magazine sedert 1 januari 1975

De Groene Amsterdammer sedert 1 januari 1975

Haagse Post sedert 1 januari 1975

De Nieuwe Linie sedert 1 januari 1975, alsmede jrg. 1974

De Tijd sedert 1 januari 1975

Vrij Nederland sedert 1 januari 1975, alsmede de jrg. 1973 en 1974.

Per 31 december 1977 waren ongeveer 14.500 kaartjes opgenomen in de alfabetische bibliografie Nederlandse politieke partijen.

3.3 Systematische bibliografie Nederlandse politieke partijen

De alfabetisch geordende bibliografie is verwerkt in een systematische bibliografie. Deze systematische bibliografie is onderverdeeld in de volgende rubrieken en sub-rubrieken:

1. Algemeen, diversen. Onder deze rubriek valt alles, wat niet onder één van

de volgende rubrieken is in te delen. Periodiek wordt nagegaan of uit deze rubriek afzonderlijke rubrieken gevormd kunnen worden. Op deze manier kwamen enkele van de hierna volgende rubrieken tot stand.

2. Nederlandse politieke partijen

2.1 Algemeen. In deze rubriek worden boeken en artikelen opgenomen die handelen over vier of meer partijen.

2.2 Anarchisme/ anarchistische organisaties. Deze rubriek betreft anarchistische organisaties in het algemeen. De specifiek anarchistische partijen, zoals de Socialistische Partij van Kolthek, vallen onder rubriek 2.10.

2.3 Communisme/ communistische partijen/ eurocommunisme. Deze rubriek betreft boeken en artikelen over het (euro)communisme en communistische partijen in het algemeen. Artikelen over de CPN of de Franse CP vallen respectievelijk onder de rubrieken 2.10 en 16.

2.4 Confessionele partijen. Deze rubriek betreft confessionele partijen in het algemeen (het begrip confessionele partij, wenselijkheid van confessionele partijen etc.). De specifiek confessionele partijen als KVP en SGP vallen onder 2.10.

2.5 Conservatisme. Deze rubriek betreft boeken en artikelen over conservatisme in het algemeen.

2.6 Fascisme/ fascistische partijen. Deze rubriek betreft fascistische en nationaal-socialistische partijen in het algemeen. De specifiek fascistische en nationaal-socialistische partijen als NSB en NSNAP vallen onder 2.10.

2.7 Liberalisme/ liberale partijen. Deze rubriek betreft liberalisme en liberale partijen in het algemeen. Specifiek liberale partijen als de Liberale Staatspartij en de VVD vallen onder rubriek 2.10.

2.8 Protestants-christelijke partijen. Deze rubriek betreft protestants-christelijke partijen in het algemeen. Specifiek protestants-christelijke partijen als ARP en GPV vallen onder rubriek 2.10.

2.9 Socialisme/ socialistische partijen. Deze rubriek betreft socialistische partijen in het algemeen. Specifiek socialistische partijen als PvdA en SDAP vallen onder rubriek 2.10.

2.10 Alfabetisch geordend op partijnaam. Deze rubriek bevat boeken en artikelen per politieke partij in alfabetische volgorde: Anti-Misdaad Partij, Anti-Revolutionaire Partij, Boerenpartij, Bruggroep etc.

2.10.1 Organisatorische structuur. Per partij is nog slechts één onderverdeling gemaakt, namelijk de organisatorische structuur, hetgeen inhoudt het huishoudelijk reglement en de statuten. Met de verdere uitsplitsing per partij zal zo spoedig mogelijk een begin worden gemaakt.

3. Relaties tussen partijen

3.1 Alfabetisch geordend. Bijvoorbeeld ARP - CHU, D'66 - PvdA, PvdA - VVD.

3.2 Samenwerking progressieve partijen. In deze rubriek zijn boeken en artikelen opgenomen over de samenwerking tussen D'66, PPR en PvdA (eventueel met PSP en CPN).

De rubriek 'samenwerking confessionele partijen' is komen te vervallen sinds de oprichting van het CDA en ondergebracht bij rubriek 2.10.

4. Organisatorische structuur algemeen. In deze rubriek worden boeken, artikelen en teksten (reglementen, statuten e.d.) opgenomen over de organisatorische structuur van de politieke partijen in het algemeen of van twee of meer partijen. Boeken, artikelen en teksten over de organisatorische structuur van één partij worden opgenomen onder 2.10.1.

5. Theoretische aspecten. Deze rubriek betreft boeken en artikelen over theoretische aspecten van de politieke partij(vorming), uitgezonderd de organisatorische structuur.

6. Kabinetscrises/ kabinetsformaties. Deze rubriek betreft boeken en artikelen over kabinetscrises en -formaties in het algemeen en de afzonderlijke crises en formaties.

7. Kiesstelsel. Literatuur over het bestaande kiesstelsel en over wijzigingen of voorstellen tot wijziging van het kiesstelsel.

8. Verkiezingen. Deze rubriek betreft boeken en artikelen over gehouden verkiezingen voor de Tweede Kamer, de Eerste Kamer, de Provinciale Staten en de Gemeenteraden. De rubriek is chronologisch geordend.

9. Electorale sociologie. Deze rubriek betreft onderzoekingen van de openbare mening op het gebied van de Nederlandse politiek.

10. Democratisering. Deze rubriek betreft artikelen en boeken over de democratie in het algemeen en over aspecten van de democratie als buitenparlementaire oppositie, studentenbeweging, kiezersinvloed.

11. Parlement, regering, ministers en ambtenaren. Naast artikelen over de houding van de politieke partijen ten opzichte van het parlement, de regering enz., bevat deze rubriek ook artikelen over het regeringsbeleid en de politieke adviseurs.

12. Dekolonisatie. Deze rubriek betreft voornamelijk de houding van de Nederlandse politieke partijen ten opzichte van de dekolonisatie van Indonesië en Nieuw-Guinea. Deze wat specialistische rubriek is ontstaan als gevolg van het onderwijs, dat over dit onderwerp werd gegeven.

13. Werknemers en werkgevers. Onder deze rubriek vallen artikelen over werknemers en werkgevers en hun onderlinge verhoudingen, ondernemingsraden, medezeggenschap, stakingen etc.

14. Denkbeelden tijdens de Tweede Wereldoorlog over partijvorming.

15. Biografieën. Deze rubriek bevat biografisch materiaal van en over Nederlandse politici.

16. Buitenlandse politieke partijen. Boeken en artikelen over buitenlandse politieke partijen.

17. Europese integratie/ verkiezingen. Deze rubriek betreft de houding van de Nederlandse politieke partijen t.a.v. Europese eenwording en de Europese verkiezingen.

18. Vrouwenbeweging. Deze rubriek is opgenomen omdat over dit onderwerp mogelijk een werkcollege gegeven zou worden.

19. Groningen. Artikelen over partij-politieke ontwikkelingen in de provincie en in de gemeente Groningen.

20. Koninklijk Huis. In deze rubriek zijn boeken en artikelen opgenomen over leden van het Koninklijk Huis. Voor deze rubriek wordt niet gericht gezocht.

In de systematische bibliografie Nederlandse politieke partijen waren per 31 december 1977 ongeveer 17.000 kaartjes opgenomen. Na paragraaf 3.4 over het uittrekselsysteem wordt een gecombineerd overzicht gegeven van de omvang van elke rubriek.

3.4 *Uittrekselsysteem*

Van de door de staf gelezen boeken en artikelen worden uittreksels gemaakt op uittrekselkaarten, die in het uittrekselsysteem worden verwerkt. In dit systeem zijn ook uittreksels uit Keesings Historisch Archief opgenomen, voor zover deze betrekking hebben op de partij-politieke ontwikkelingen in Nederland. Het Centrum ontvangt van de Rijksvoorlichtingsdienst de uitgave Beleid Beschouwd. Het blad wordt in zijn geheel bewaard. Van de delen, die voor het onderzoek van belang zijn, worden verwijzingen in het systeem opgenomen.

Daarnaast is op het Centrum een begin gemaakt met een systematische verwerking van een reeks partijbladen, dagbladen en weekbladen in het uittrekselsysteem.

De volgende bladen worden systematisch door de staf in het uittrekselsysteem verwerkt:

Anti-Revolutionaire Staatskunde (ARP) (tevens in de bibliografie)

De Banier (SGP)

Bestuursforum (CDA; voortzetting van de afzonderlijke bladen voor gemeente-

en provinciebestuurders van ARP, KVP en CHU)
 Christelijk-Historisch Tijdschrift (CHU) (tevens in de bibliografie)
 D'emocraat (D'66)
 Gemeente Paper (PPR)
 Liberaal Reveil (VVD) (ook in de bibliografie)
 Ons Burgerschap (GPV) (voorheen o.d.t. Ons Politeuma)
 Onze Binding (PvdA-Groningen)
 Partijkrant (PvdA)
 Politiek en Cultuur (CPN) (ook in de bibliografie)
 Politiek Overzicht (Stichting Burgerschapskunde; voorheen een uitgave van ARP, KVP en CHU)
 Politiek Perspectief (KVP) (ook in de bibliografie)
 Politiek Bulletin (DS'70)
 PPRAK (PPR)
 Radikaal (PSP)
 Roos in de Vuist (PvdA)
 Socialisme en Democratie (PvdA) (ook in de bibliografie)
 Vrijheid en Democratie (VVD)

Dank zij de welwillende medewerking van de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag ontvangen wij ingebonden jaargangen dagbladen in bruikleen ter bewerking voor het uittrekselsysteem. Per 31 december 1977 waren de volgende dagbladen in het systeem verwerkt:

Algemeen Handelsblad 1945 t/m maart 1959 en mei-juni 1968
 De Maasbode 1947 t/m 1948
 De Nieuwe Nederlander 1945 t/m 1947
 Trouw 1945 t/m 1950
 De Tijd 1947 t/m 1948
 De Volkskrant 1945 t/m 1948.

Voor het onderzoek naar de partij-politieke ontwikkelingen in Nederland in de periode 1966 t/m 1968 werd een plan ontwikkeld om een reeks periodieken uit die jaren te analyseren. Er werd een selectie gemaakt van 22 dagbladen en 7 weekbladen. Alweer dank zij de medewerking van de Koninklijke Bibliotheek konden deze periodieken op ons Centrum worden geraadpleegd. Doctoraalstudenten en stafleden zijn begonnen met een analyse van dit materiaal. Per 31 december 1977 waren van de betrokken bladen de volgende perioden behandeld:

Algemeen Dagblad januari t/m augustus 1966
 Algemeen Handelsblad januari t/m december 1966
 Het Binnenhof januari t/m juni 1966
 Friesch Dagblad januari t/m juni 1966

Friesche Koerier januari t/m juni 1966
 De Gelderlander januari t/m december 1966
 Haagsche Courant januari t/m augustus 1966
 Haarlems Dagblad januari t/m juni 1966
 Leeuwarder Courant januari t/m augustus 1966
 Nieuwe Rotterdamse Courant januari t/m december 1966
 Nieuwsblad van het Noorden januari t/m juni 1966
 Het Parool januari t/m december 1966
 De Rotterdammer januari t/m juni 1966
 De Telegraaf januari t/m december 1966
 Trouw januari t/m december 1966
 De Tijd januari t/m december 1966
 Utrechtsch Nieuwsblad januari t/m juni 1966
 Het Vaderland januari t/m juni 1966
 De Volkskrant januari t/m december 1966
 Het Vrije Volk januari t/m december 1966
 De Waarheid januari t/m december 1966
 Winschoter Courant januari t/m juni 1966.

De weekbladen zijn voor de periode 1966-1968 in 1977 niet behandeld. De staf van het Centrum heeft in principe het besluit genomen vanaf eind 1977 voorrang te geven aan de verwerking van de weekbladen. De opzet van deze verwerking zal enigszins worden gewijzigd. De weekbladen zullen op dezelfde manier als reeds met de opinieweekbladen gebeurt, worden verwerkt in de bibliografie. Er zal aan de titelbeschrijving een korte annotatie worden toegevoegd. Het selecteren, vergaren en verwerken van de gegevens verloopt als volgt. Per dag wordt nagegaan welke berichten elk afzonderlijk dagblad geeft over partij-politieke ontwikkelingen en maatschappelijke ontwikkelingen, waarvan de partij-politiek een reflectie vormt. Van die berichten wordt een kort uittreksel gemaakt. Indien een krant op een dag geen berichten hierover heeft, wordt voor dat dagblad en voor die datum vermeld: "geen bericht". Voor de weekbladen wordt op overeenkomstige wijze gehandeld. Vervolgens worden de berichten per dag (voor de weekbladen per week) verzameld en alfabetisch op naam van de periodieken geordend. In deze vorm wordt het geheel gestencild. Dit materiaal, dat reeds uit vele honderden gestencilde bladzijden bestaat, kan op verschillende manieren worden gebruikt. Het omvat een uitgebreide chronologie van gebeurtenissen in de betrokken periode. Daarnaast kan eenvoudig worden nagegaan welke periodieken bepaalde berichten al dan niet geven en, als berichten worden vermeld, in welke geest dit geschiedt. Bovendien worden alle berichten uit de stencils afzonderlijk in het uittreksel-

Bellamy Partij		X
Binding Rechts		X
Boerenpartij	X	X X X
Boeren- en Middenstandspartij		X
Bond van Christen-Socialisten	X	
Bond van Vrije Liberalen	X	
Bruggroep	X	X
Christelijk Democratische Unie	X	X
Christelijk Democratische Volkspartij		X
Christelijk Historische Unie	X X X X X X	X X X X X X X X X X
		X
Christelijk Nationale Volkspartij		X
Christelijk Sociale Partij	X	X
Christelijke Volkspartij	X	X
Christen-Democratisch Appèl	X X X X X X X X	X X X X X X X X X X
Christen-Democratische Partij	X	X
Christen Democratische Unie		X
Christen-Radicalen	X	X
Comité van Waakzaamheid	X	X
Communistische Partij van Nederland	X X X X X X X X X X	X X X X X X X X X X
	X X X X X X X X X X	X X
Consciëntiële Unie		X
Conservatieve Partij	X	
Democraten '66	X X X X	X X X X

Democratisch Actiecentrum	X	X
Democratisch Socialisten '70	X X	X X X X
Democratische Middenpartij		X
De Derde Weg	X	
Economische Bond	X	
Eenheid Door Democratie	X	
Europese Conservatieve Unie		X
Evangelische Solidariteits Partij	X	X
Friese Bond	X	
Friese Nationale Partij	X	X
Friese Volkspartij	X	
Gereformeerd Politiek Verbond	X X X	X X X X X X
Grönneger Bond	X	
Groep-Lopez		X
Groep-Voogd		X
Grondpartij	X	
Hervormde (Gereformeerde) Staatspartij	X	X
Jong Conservatief Verbond		X
Kabouters/ Provo	X	X
Katholieke Nationale Partij	X	X X
Katholieke Volkspartij	X X X X X X X X X X	X X X X X X X X X X
	X X X X X X X X X X	X X X X X X X X X X
	X X X X X	X X X X X X
Kommunistische Eenheidsbeweging Nederland	X	X
Liberaal Democratische Partij		X

Liberale Partij		X
Liberale Partij van Vrije Burgers		X
Liberale Staatspartij (De Vrijheidsbond)	X	X
Liberale Unie	X	X
Lijst-Germaux		X
Middenstandspartij		X
Nationaal Democratische Partij		X
Nationaal Europese Sociale Beweging		X
Nationaal Evangelisch Verband	X	
Nationaal Historische Partij	X	
Nationaal Socialistische Beweging	X X	X
Nationaal Socialistische Nederlandse Arbeiders Partij		X
Nationaal Verbond		X
Nationale Bond Landbouw en Maatschappij	X	
Nationale Bond van Protestantse Kiezers	X	X
Nationale Christelijke Unie		X
Nationale Groep		X
Nationale Katholieke Partij	X	X
Nationale Partij	X	X
Nationale Unie	X	X
Nationale Volkspartij		X
Nederlands Gesprek Centrum	X	X
Nederlandse Bellamy Partij		X

Nederlandse Conservatieve Partij		X
Nederlandse Democratische Partij		X
Nederlandse Middenstandspartij		X
Nederlandse Oppositie Unie		X
Nederlandse Unie	X	X
Nederlandse Volks Beweging	X X X	X X X
Nederlandse Volksunie	X	X
Nieuw Democratische Partij		X
Nieuw Rechts	X	X
Noodraad		X
Onafhankelijke Boerenpartij		X
Onafhankelijke Nationale Groep		X
Onafhankelijke Socialistische Partij	X	X
Oude SDAP	X	X
Pacifistisch Socialistische Partij	X X X X	X X X X X
Partij van de Arbeid	X X X X X X X X X X	X X X X X X X X X X
	X X X X X X X X X X	X X X X X X X X X X
	X X X X X X X X X X	X X X X X X X X X X
	X X X X X X X X X X	X X
	X X X X X X X X X X	
Partij van de Daad		X
Partij van Vrije Burgers		X
Partij van de Vrijheid	X	
Partij voor Landbouw en Middenstand		X
Partij voor Ongehuwden		X

Partij voor Overheidspersoneel		X
Partij voor Recht en Vrijheid		X
Partij voor Volksbelang en Volksstemming		X
Partij voor Volkswil en Referendum		X
Partij voor Wereldregering		X
Partij zonder Politicus		X
Personalistische Unie		X
Politieke Partij Radikalen	X X X X	X X X X
Positief Christelijke Nationale Unie		X
Progressief Rechts		X
Protestants Christelijke Volkspartij		X
Protestantsche Unie	X	X
Protestantse Volkspartij	X	
Radicaal Democratische Unie		X
Radicaal Democratische Volkspartij		X
Reformatorisch Politieke Federatie	X	X
Religieus-Socialistisch Verbond	X	
Republikeinse Partij		X
Resoluut	X	X
Revolutionair Communistische Partij	X	X
Revolutionair Socialistische Arbeiders Partij	X	
Revolutionair Socialistische Partij	X	
Rooms Katholieke Partij Nederland	X	X
Rooms Katholieke Staatspartij	X X X X X X	X X
Sociaal Democratische Arbeiders Partij	X X X X X X X X	X X

Sociaal Democratische Bond	X X X	
Sociaal Democratische Partij	X X	
Sociale Bond voor Sportbelangen		X
Socialistische Partij	X	X
Socialistische Beweging		X
Socialistische Unie	X	X
Socialistische Werkers Partij	X	X
Staatkundig Gereformeerde Partij	X X	X X
De Unie		X
Verbond tegen Ambtelijke Willekeur	X	X
Volkspartij voor Vrijheid en Democratie	X X X X X X X X X X	X X X X X X X X X X
	X X X	X X X X X X X X X X
		X X X
Vrije Socialistische Vereeniging	X	
Vrijzinnig Democratische Bond	X X	X

3. Relaties tussen partijen

3.1 alfabetisch op partijen

ARP - BP	X	X
ARP - CDU	X	
ARP - CHU	X	X X X X
ARP - CPN	X	X
ARP - CVP		X
ARP - D'66		X
ARP - ESP		X
ARP - GPV	X	X
ARP - H(G)S	X	

ARP - KVP	x	x
ARP - NVB		x
ARP - PPR	x	x
ARP - PSP	x	
ARP - PvdA	x	x
ARP - Prot. Unie	x	
ARP - RKSP	x	x
ARP - SDAP	x	x
ARP - SGP	x	x
ARP - VDB		x
ARP - VVD	x	x
BP - CPN	x	
CDA - CPN	x	
CDA - GPV		x
CDA - PPR	x	
CDA - PvdA	x	x
CDA - VVD	x	x
CDU - CHU		x
CDU - SDAP	x	
Christen-Radicalen - D'66	x	
Christen-Radicalen - PSP	x	x
CHU - D'66	x	
CHU - GPV		x
CHU - KVP	x	x

CHU - NVB		x
CHU - PvdA	x	x
CHU - Prot. Unie	x	
CHU - SDAP		x
CHU - SGP		x
CHU - VVD	x	
Confessionele partijen - PvdA		x
CPN - D'66	x	
CPN - KVP	x	
CPN - NVB	x	x
CPN - PSP	x	
CPN - PvdA	x x	x
CPN - SDAP	x	x
CPN - SU	x	
CPN - VVD		x
D'66 - DS'70	x	x
D'66 - KVP		x
D'66 - PPR		x
D'66 - PSP	x	x
D'66 - PvdA	x	x
D'66 - VVD	x	x
DS'70 - PvdA		x
DS'70 - VVD	x	x
GPV - NEV	x	
GPV - PvdA		x
GPV - PPR		x

GPV - SGP	X	X
GPV - VVD		X
KNP - KVP	X	X X
KVP - PPR		X
KVP - PvdA	X X X	X X X X X X
KVP - SGP		X
KVP - VVD	X	X
LSP - VVD		X
Ned. Unie - NSB	X	
Ned. Unie - NVB	X	X
NVB - PvdA	X	
NVB - RKSP		X
NVB - SDAP	X	X
PPR - PSP	X	X
PPR - PvdA	X	X
PPR - VVD	X	
PSP - PvdA	X	X
Prot. Unie - SGP	X	
PvdA - PvdV		X
PvdA - VDB		X
PvdA - VVD	X	X
RKSP - SDAP	X	X
SDAP - VDB		X
3.2 Samenwerking progressieven	X X X X	X X X
4. <u>Organisatorische structuur algemeen</u>	X	X

5. <u>Theoretische aspecten</u>	X X X	
6. <u>Kabinetcrises/kabinetsformaties</u>	X X X X X	X X X X X X X X X X
		X
7. <u>Kiesstelsel</u>	X X X X X	X X X
8. <u>Verkiezingen</u>	X X X X	X X X X X X X
9. <u>Electorale sociologie</u>	X X X X	X X X
10. <u>Democratisering</u>	X X X X	X
11. <u>Parlement, regering, ministers en ambtenaren</u>	X X X X X X X	X X X
12. <u>Dekolonisatie</u>	X X X X	X
13. <u>Werknemers en werkgevers</u>	X X X X X X X X X X	X X X X X
	X X	
14. <u>Denkbeelden tijdens de Tweede Wereldoorlog over partijvorming</u>	X X X X X X X	X
15. <u>Biografieën</u>	X X X X X	X
16. <u>Buitenlandse politieke partijen</u>	X X X X X X X X X X	
	X X	
17. <u>Europese integratie/verkiezingen</u>	X X X	X
18. <u>Vrouwenbeweging</u>	X X X X X X	X
19. <u>Groningen</u>	X	X
20. <u>Koninklijk Huis</u>	X	X

3.5 Knipselarchief

Vanaf 1970 zijn door prof. Lipschits knipsels bewaard over partij-politieke ontwikkelingen die waren bedoeld voor persoonlijk gebruik. Deze knipsels zijn opgeplakt en systematisch geordend. Sinds 1 september 1973 worden De Volkskrant, NRC-Handelsblad en het Nieuwsblad van het Noorden geknipt. Per 1 maart 1977 is het dagblad Trouw aan het rijtje toegevoegd. De knipsels worden opgeplakt, gerubriceerd en in mappen opgeborgen. De indeling van de rubrieken is globaal dezelfde als die wordt gehanteerd bij de systematische bibliografie en het uittrekselsysteem. Een overzicht van de aantallen knipsels per rubriek wordt dit jaar achterwege gelaten. Illustratief voor de lawine van knipsels dit jaar is bijvoorbeeld het aantal knipsels over de kabinetsformatie 1977: 1400. Het totale aantal knipsels bedroeg per 31 december 1977 ongeveer 14.500.

3.6 Personenregister Nederlandse politiek

Voor het samenstellen van het personenregister is uitgegaan van Keesings Historisch Archief. Van deze uitgave zijn de jaargangen 1945 t/m 1976 nagegaan op de personen, die in de Nederlandse politiek een rol speelden of spelen. Voor elk van hen is een kaartje gemaakt met naam en voorletters. Op het kaartje worden jaargang en bladzijde van KHA aangegeven, waar de betrokkene vermeld staat. Op deze manier kunnen vrij gemakkelijk gegevens worden verzameld over de personen, die in het register zijn opgenomen. In Keesings Historisch Archief staan voornamelijk feitelijke gegevens vermeld. Om ook oordelen en meningen over personen door middel van het register te kunnen krijgen, zijn door staf en studenten boeken verwerkt. Per 31 december 1977 waren dat er ongeveer 40. Voorrang werd gegeven aan 'ego-documenten' zonder namenregister. Overigens is bij boeken met register gebleken dat die registers niet altijd betrouwbaar zijn.

Omdat in de loop der tijd is gebleken dat het personenregister vooral wordt gehanteerd om de voorletters van bepaalde personen te zoeken, en slechts incidenteel om nadere gegevens over iemand te verkrijgen, is besloten voorlopig het verwerken van boeken in het register te temporiseren.

3.7 Trefwoordencatalogus

Deze catalogus bevat een reeks begrippen en organisaties, die als zodanig

niet in onze systemen voorkomen. De gebruiker wordt verwezen naar de betrokken rubrieken in de systematische bibliografie, het uittrekselsysteem en het knipselarchief.

Enkele voorbeelden:

politieke adviseurs: zie ambtenaren

overheidssubsidiëring van politieke partijen: zie organisatorische structuur algemeen

Democratisch Centrum Nederland: zie KVP

3.8 Periodiekencatalogus

Dit is een kaartsysteem van de periodieken (tijdschriften, weekbladen, dagbladen, partijbladen) die voor ons onderzoek van belang kunnen zijn. Van elke periodiek worden zoveel mogelijk basisgegevens vermeld: datum van eerste uitgave, eventueel datum van opheffing, adres, partij-affiliatie, bibliotheken waar de betrokken periodiek wordt bewaard, enz. Bovendien wordt aangegeven of en tot hoever de periodiek in de overige documentatiesystemen op het Centrum is verwerkt.

3.9 Catalogus Nederlandse politieke partijen

In deze catalogus zijn de Nederlandse politieke partijen opgenomen. Hierbij is uitgegaan van de lijst van partijen, die bij de Kiesraad waren ingeschreven. Iedere partij staat op een afzonderlijke kaart, waarop zoveel mogelijk gegevens worden vermeld: adressen, telefoonnummers, wetenschappelijke bureaus, enz.

3.10 Systeem voor bewaarplaatsen archieven

Het is moeilijk een overzicht te krijgen van de bewaarplaatsen van archieven van politieke partijen, van hun nevenorganisaties en van personen die een rol in het partij-politieke leven hebben gespeeld. Op het Centrum is een poging hiertoe gedaan. De bestaande politieke partijen en hun wetenschappelijke bureaus zijn bezocht en bij die gelegenheid is gevraagd naar de bewaarplaats van de partij-archieven en naar de voorwaarden waarop deze toegankelijk zijn voor wetenschappelijk onderzoek. Daarnaast is in het Algemeen Rijksarchief, het Katholiek Documentatiecentrum, het Internationaal

Instituut voor Sociale Geschiedenis, het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie en het Sociaal-Historisch Centrum Limburg onderzoek gedaan naar de aanwezigheid van voor ons Centrum belangrijke archieven. Deze gegevens zijn in het systeem voor bewaarplaatsen archieven opgenomen. Doel van deze activiteit is een zo volledig mogelijk overzicht te geven van de bewaarplaatsen van archieven van personen en partijen, van belang voor het wetenschappelijk onderzoek.

3.11 *Handelingen, Bijlagen, Aanhangsel en Staatsblad*

Sedert december 1973 loopt een abonnement op de Handelingen der Staten-Generaal, op de Bijlagen bij deze Handelingen, op het Aanhangsel van de Handelingen en op het Staatsblad. De stukken worden in ordners opgeborgen volgens een systematiek, die is gebaseerd op acht rubrieken. Voor elke rubriek worden vervolgornders gebruikt.

De acht rubrieken zijn:

- a. Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Deze stukken worden op volgnummer en datum van vergadering opgeborgen.
 - b. Handelingen van de Eerste Kamer der Staten-Generaal. Deze stukken worden op overeenkomstige wijze opgeborgen.
 - c. Bijlagen bij de Handelingen der Staten-Generaal. Deze stukken worden op (onderwerp)nummer en op de daarbij behorende volgnummers.
 - d. Rijksbegroting. De Rijksbegroting is in feite één van de Bijlagen, maar gezien de omvang worden deze stukken in een afzonderlijke ordner opgeborgen.
 - e. Aanhangsel tot het Verslag van de Handelingen der Tweede Kamer. Dit Aanhangsel bevat de vragen van de leden van de Tweede Kamer aan de ministers en de antwoorden van de ministers. Deze stukken worden op volgnummer van de vragen opgeborgen.
 - f. Aanhangsel tot het Verslag van de Handelingen der Eerste Kamer. Deze stukken worden op overeenkomstige wijze opgeborgen.
 - g. Verslagen van openbare vergaderingen van Vaste Commissies. Deze stukken worden per commissie opgeborgen.
 - h. Staatsblad. Het Staatsblad wordt op volgnummer opgeborgen.
- Het abonnement op de Handelingen der Staten-Generaal etc. zal per 1 januari 1978 worden beëindigd in verband met de nieuwe structuur van het Studie- en Documentatiecentrum.

4. *ARCHIEVEN EN INTERVIEWS*

4.1 *Archieven*

In 3.10 is erop gewezen dat op het Centrum wordt getracht de bewaarplaatsen van archieven van politici en partijen te inventariseren. De archief-werkzaamheden van het Centrum zijn er dus niet op gericht zelf archieven te verwerven. In de loop der jaren zijn echter een aantal archieven op het Centrum gedeponeerd, te weten het archief van mr. G.J.C. Schilthuis, tot 1946 secretaris van de Vrijzinnig-Democratische Bond; de archieven van de heren A.J. Meerburg en N. Schwarz, ex-leden van het Hoofdbestuur van D'66 (deze archieven zijn door de betrokken personen openbaar gemaakt). Het in het vorig Jaarboek genoemde archief van de heer J.P. Menting met stukken over de PSP bleek geen persoonlijk archief van de heer Menting te zijn, maar het archief (gedeeltelijk) van de afdeling-Groningen van de PSP. Ook de rest van het archief van de afdeling-Groningen is beloofd aan het Centrum, terwijl een lid van die afdeling zich bereid heeft verklaard het archief te inventariseren.

De archief-creërende werkzaamheden van het Centrum betreffen een geluidsarchief, een beeldarchief en een interviewarchief.

4.2 *Geluidsarchief*

Het geluidsarchief werd opgebouwd in nauwe samenwerking met de Stichting Film en Wetenschap (SFW) te Utrecht, in het bijzonder met dr. R.L. Schuursma, Hoofd van het Dokumentatiecentrum van SFW, en met drs. J.H.Th. Jansen, Hoofd van het Audiovisueel Archief van de SFW.

De gang van zaken bij de opbouw van het geluidsarchief is als volgt. Van de SFW ontvangen wij lijsten met korte inhoudsopgaven van geluidsmateriaal, dat mogelijk van belang is voor ons onderzoek. Op het Centrum wordt uit deze lijsten een selectie gemaakt op basis van relevantie en prioriteit. Het geselecteerde materiaal wordt in de vorm van geluidsbanden uit Utrecht naar Groningen gestuurd, waar het in drievoud wordt uitgetikt. Hiervan gaat één exemplaar naar de SFW; twee exemplaren worden op het Centrum in ordners opgeborgen. Verwijzingen naar de uitgetikte teksten worden verwerkt in het uittrekselsysteem (zie hierboven 3.4), waardoor ze voor de gebruiker vindbaar zijn en toegankelijk worden gemaakt. Op deze wijze hopen we op het Centrum tot een rijke collectie van geluids-

materiaal te komen, dat anders hetzij over verschillende instellingen verspreid ligt, hetzij in het geheel niet beschikbaar zou zijn. Enkele voorbeelden van geluidsbanden die in 1977 zijn uitgetikt: Het buitengewoon congres van de PvdA, november 1966; de conferentie over het partijwezen in Nederland, 5 november 1966; de rede van Beernink gehouden op de CHU-Jaarvergadering, 19 maart 1966; de rede van Geertsema gehouden op de VVD-Jaarvergadering, 11 maart 1966. Daarnaast worden door de staf van het Centrum sinds eind 1975 zelf geluidsopnames gemaakt van bijeenkomsten van politieke partijen, zoals partijraden, congressen, algemene ledenvergaderingen e.d. Voorbeelden van bandopnames die in 1977 zijn gemaakt: Verkiezingsdebat tussen F. Andriessen en E. van Thijn, Groningen, 30 maart 1977; verkiezingsdebat tussen H. Wiegel en J. den Uyl, VPRO-televisie, 18 mei 1977; de 'verkiezingsavond' van 25 mei 1977, uitslagen en commentaren; partijraad VVD, Rotterdam, 21 september 1977; 16e congres PvdA, Amsterdam, 13, 14 en 15 oktober 1977; buitengewoon congres PvdA, Den Haag, 5 november 1977; 3e congres CDA, Amsterdam, 10 december 1977. Omdat het voor de staf niet mogelijk is alle congressen e.d. te bezoeken, mede omdat partijbijeenkomsten nogal eens op dezelfde dag worden gehouden, is een beroep gedaan op de partijen hun geluidsbanden aan het Centrum af te staan om ze te kopiëren. Helaas heeft dit verzoek tot nu toe weinig concreet resultaat opgeleverd. In het kader van een boekje met als onderwerp 'Vier jaar programcollege in Groningen', dat voor de gemeenteraadsverkiezingen van 1978 zal verschijnen, heeft de heer Elzinga, één van de auteurs van dit boekje, een reeks vraaggesprekken gevoerd met de fractievoorzitters in de Groningse gemeenteraad, alsmede met alle wethouders en de burgemeester. Deze vraaggesprekken zijn op de band opgenomen en in het geluidsarchief van het Centrum verwerkt.

4.3 Beeldarchief

Met de samenstelling van een beeldarchief, opgezet in samenwerking met de NOS en de Stichting Film en Wetenschap, is ook in het verslagjaar weer voortgang gemaakt. Zo zijn aan het beeldarchief in 1977 toegevoegd banden over de PROVO-beweging, de VPRO-uitzending 'Hoe Nederland er weer

bovenop kwam...', de bekendmaking van het rapport van de Commissie-Donner en de bijbehorende kamerdebatten en het verkiezingsdebat tussen Andriessen en Van Thijn. De in het Jaarboek 1976 aangekondigde banden van de Boerenpartij en de PPR zijn eveneens gereed gekomen.

4.4 Interviews

Een moderne vorm van het 'creëren' van een archief is het op geluidsband opnemen van vraaggesprekken met politici. Hiermee is in 1974 op het Centrum een begin gemaakt. De vraaggesprekken worden opgenomen op bandapparatuur, die door de Faculteit der Letteren beschikbaar is gesteld.

Per 31 december 1977 waren de volgende personen door de heer Bank geïnterviewd:

Th.J.A.M. van Lier op 1 april 1974 (geen bandopname)

F. Daams op 1 april 1974 (geen bandopname)

G.E. van Walsum op 7 mei 1974

D.U. Stikker op 13 mei 1974

W. Schermerhorn op 17 mei 1974

S. Schuyer op 13 juni 1974

J. Willems op 27 juni 1974

W. Verkade op 9 september 1974

P.R. Baehr op 24 september 1974 (interview afgenomen door de heren Bank en Thissen)

J. van der Woude op 30 september 1974 (geen bandopname)

J. Tans op 1 oktober 1974

M.A. Veltman op 10 oktober 1974

H. Brugmans op 17 oktober 1974

L. Timp op 15 november 1974

J. van der Brink op 13 januari 1975

G.E. van Walsum op 14 januari 1975 (vervolginterview, afgenomen door de heren Bank en Lipschits)

E.C. Visser op 21 januari 1975 (geen bandopname)

J.G. van der Ploeg op 30 januari 1975

M. van der Goes van Naters op 30 januari 1975

H. Kolfschoten op 6 februari 1975

W. Thomassen op 11 februari 1975

E. Nypels op 14 februari 1975

J. Donner op 4 april 1975

J.P.A. Gruijters op 10 maart 1975

W. Hendriks op 2 mei 1975

S. Korteweg op 5 juni 1975

H. Visser op 16 juni 1975

D.U. Stikker op 7 juli 1975 (vervolginterview, afgenomen door de heren Bank en Lipschits)

De interview-procedure is als volgt:

a. Op de stafvergadering wordt besproken welke politicus zal worden geïnterviewd. Hierbij gelden voor het Centrum bepaalde prioriteiten, die zowel gebaseerd kunnen zijn op een periode (bijvoorbeeld de jaren 1945 en 1946) als op een gebeurtenis (bijvoorbeeld de oprichting van D'66). De betrokkene wordt schriftelijk toestemming gevraagd, waarbij doel en methode van het onderzoek worden omschreven.

b. Als de betrokkene toestemming verleent wordt op het Centrum het interview voorbereid. Hierbij kan een vruchtbaar gebruik worden gemaakt van de reeds beschreven documentatiesystemen.

c. Na deze voorbereiding vindt het interview plaats. Het gesprek wordt als regel op de band opgenomen.

d. De band wordt op het Centrum eerst in 'klad' uitgetikt. Dit is noodzakelijk gebleken, doordat soms gedeelten van het gesprek moeilijk verstaanbaar zijn. Dit 'klad-exemplaar' wordt door één van de stafleden gecontroleerd aan de hand van de bandopname. Na correctie wordt het interview in het net getikt.

e. Het uitgetikte interview wordt aan de betrokkene gestuurd met het verzoek om toestemming voor een vervolg-interview.

Deze procedure is zeer tijdrovend, vooral door het tweemaal uittikken van de band-opname. Het gesprek neemt gewoonlijk al verschillende uren in beslag. Pogingen om de band meteen in het net uit te tikken zijn mislukt. De typiste moest dan vaak iemand anders uit zijn werk halen om met haar een moeilijk verstaanbare passage te beluisteren. Bovendien moest zij dan steeds de spelling van de genoemde namen controleren. Er bestaat een zeker verschil van aard tussen het eerste interview en het vervolginterview. Bij het tweede interview wordt gewoonlijk dieper ingegaan op problemen, die in het eerste interview aan de orde werden gesteld. Het gebruik van een recorder levert geen onoverkomelijke moeilijkheden op.

Het is ons gebleken dat deze vraaggesprekken een noodzakelijk aanvulling vormen op de in archieven bewaarde teksten en de mémoires. In vele gevallen kan het vraaggesprek het ontbreken van geschreven bronnen compenseren. Bij het gebruiken van het interview als bron dient men zich

uiteraard bewust te zijn van het bijzondere karakter van het materiaal. Voor de beoefening van de hedendaagse geschiedenis is het interview een vrijwel onmisbare bron. Het is daarom verheugend dat er bij de politici een zo grote mate van bereidheid tot medewerking bestaat. Het is zelden voorgekomen dat een verzoek tot het houden van een vraaggesprek is geweigerd. Wel worden gewoonlijk eisen gesteld ten aanzien van de geheimhouding, op z'n minst dat zonder toestemming van de ondervraagde de geluidsbanden niet door derden mogen worden afgeluisterd en de uitgetikte teksten niet door derden mogen worden gelezen.

5. STUDIES

Het Centrum is niet uitsluitend bedoeld als een 'werkplaats' voor onderzoek door aan het Centrum verbonden stafleden. Ook het onderzoek door anderen op het betrokken terrein wordt zoveel mogelijk gestimuleerd en ondersteund. Om een mogelijkheid tot publicatie te creëren is een contract gesloten tussen de Rijksuniversiteit Groningen en de Uitgeverij Kluwer B.V. Volgens dit contract zal onder auspiciën van het Studie- en Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen door de Uitgeverij Kluwer B.V. een serie monografieën worden uitgegeven. Er wordt naar gestreefd jaarlijks drie van deze Cahiers te doen uitgeven.

Wat betreft het onderzoek door stafleden van het Centrum dient te worden opgemerkt dat in de eerste periode van het bestaan van het Centrum de aandacht niet uitsluitend gericht was op de jaren 1966-1968. Dit is pas gebeurd nadat per 1 januari 1976 hiertoe een subsidie was verstrekt door Z.W.O. Dit is de verklaring van de omstandigheid dat ook publicaties zullen verschijnen of zijn verschenen over andere perioden dan die van 1966-1968.

5.1 Onderzoek door stafleden

In deze paragraaf gaat het om onderzoek van zowel huidige als vroegere stafleden. De namen zijn in alfabetische volgorde opgenomen.

Drs. J.Th.M. Bank: De heer Bank was als wetenschappelijk medewerker verbonden aan het Centrum. Hij is thans wetenschappelijk medewerker aan de Rijksuniversiteit Utrecht. Hij bereidt een dissertatie voor over de ontwikkeling van de politieke partijvorming binnen het Nederlandse katholicisme in de periode 1930-1954. Daarnaast heeft de heer Bank een onderzoek gedaan naar opkomst en ondergang van de Nederlandse Volksbeweging. Het resultaat van dit onderzoek zal begin 1978 worden gepubliceerd in de reeks Cahiers van het Centrum.

Mej. C.C. de Beer: Mej. De Beer is op het Centrum werkzaam als documentaliste. Zij heeft een geannoteerde bibliografie opgesteld over de Katholieke Volkspartij in de jaren 1966-1968, dit als vervolg op de geannoteerde bibliografie over de ARP in de periode 1966-1968, die in het Jaarboek 1976 (Bijlage XIV) werd gepubliceerd. De bibliografie over de KVP is opgenomen in Bijlage III van dit Jaarboek. Verder schreef mej. De Beer

een artikel voor het decembern timer (1977) van het C.H.-Tijdschrift, getiteld: "Het onderzoek naar de parlementaire- en partijpolitieke geschiedenis in Nederland; stand van zaken en samenwerkingsvormen". Tevens stelt zij de rubriek 'documentatie' samen in het maandblad Politiek Overzicht.

Drs. D.F.J. Bosscher: De heer Bosscher was kandidaats-assistent bij het Centrum. Thans is hij als wetenschappelijk medewerker verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hij bereidt een dissertatie voor over de Anti-Revolutionaire Partij en de dekolonisatie van Indonesië. Drs. Bosscher schreef speciaal voor dit Jaarboek een artikel over de (mislukte) pogingen tot het doen samen gaan van de protestants-christelijke politieke partijen na de Tweede Wereldoorlog, dat is opgenomen in Bijlage IV.

Mr. drs. D.J. Elzinga: De heer Elzinga was gedurende het jaar 1977 aan het Centrum verbonden als wetenschappelijk medewerker. Met ingang van 1 januari 1978 is hij benoemd tot wetenschappelijk medewerker aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen. De heer Elzinga publiceerde in 'Recht en Kritiek' een artikel met als titel 'Overheidssubsidiëring van politieke partijen in de Duitse Bondsrepubliek' (nr. 4, december 1976, blz. 393-410). Een door hem opgestelde vergelijking van verkiezingsprogramma's van de in het parlement vertegenwoordigde politieke partijen, die deelnamen aan de Tweede Kamerverkiezingen van 25 mei 1977, verscheen in 'Politiek Overzicht' (jrg. 17 (1977), no. 4 (april). Verder publiceerde de heer Elzinga (in samenwerking met mr. B.L.W. Visser) een artikel in 'Intermediair' getiteld 'Politieke verantwoordelijkheid in de gemeentelijke democratie' (13 (1977), nr. 43, blz. 33-38). Dit artikel (opgenomen in Bijlage V) is een voorpublicatie uit een boek over het functioneren van het lokale democratiemodel, dat medio 1978 zal verschijnen. In 'Intermediair' verscheen een artikel met als titel 'Gerbrandy als 'voortrekker' van de Christelijk Sociale Beweging' (13 (1977), no. 44, blz. 41-48). Dit artikel, dat werd geschreven in samenwerking met mr. dr. A. Postma, is opgenomen in Bijlage VI. De heer Elzinga bereidt een dissertatie voor met als onderwerp: 'De juridische aspecten in het functioneren van de Nederlandse politieke partijen' (toegespitst op de problematiek m.b.t. een konstitutionalisering van de politieke partijen, een overheidssubsidiëring van politieke partijen en de relatie politieke partij - gekozenen).

R.A. Kooie: De heer Kooie, werkzaam op het Centrum als student-assistent,

heeft een chronologie van partij-politieke gebeurtenissen in de periode april t/m mei 1966 samengesteld als vervolg op de door G.G.J. Thissen opgestelde chronologie over de periode januari t/m maart 1966, die in het Jaarboek 1976 in Bijlage V werd opgenomen. De door de heer Kooie samengestelde chronologie is te vinden in Bijlage II van dit Jaarboek.

Prof. dr. I. Lipschits: De heer Lipschits geeft leiding aan het Centrum. Hij schrijft een studie over de ontstaansgeschiedenis van de Nederlandse politieke partijen. Deel I. 'De protestants-christelijke stroming tot 1940' (Deventer, 1977; 123 blz.). Verder verscheen van de hand van prof. Lipschits 'Politieke stromingen in Nederland, inleiding tot de geschiedenis van de Nederlandse politieke partijen' (Deventer, 1977; 80 blz.). Dit boek is een bewerking van vier artikelen, die eerder werden gepubliceerd in 'Intermediair' (jrg. 11 (1975) nos. 48 t/m 51 (november/december)).

Naar aanleiding van de Tweede Kamerverkiezingen op 25 mei 1977 werden door hem de verkiezingsprogramma's van de in het parlement vertegenwoordigde politieke partijen bijeengebracht en van registers voorzien: 'Verkiezingsprogramma's verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal 1977'. (Den Haag, Staatsuitgeverij, 1977; 260 p.)

In Bijlage VII is opgenomen een door prof. Lipschits geschreven prae-advies, getiteld 'Partijvorming in nationale systemen'. Dit prae-advies is, samen met vijf andere adviezen, onderwerp van behandeling op een door de Interdisciplinaire Studiegroep Europese Integratie georganiseerde studieconferentie, die in januari 1977 te 's-Gravenhage zal plaatsvinden.

Prof. Lipschits heeft in voorbereiding het tweede deel in de serie 'Ontstaansgeschiedenis van de Nederlandse politieke partijen'. Dit deel heeft betrekking op de geschiedenis van de socialistisch/communistische stroming tot 1940.

Drs. L.P. Middel: De heer Middel is als wetenschappelijk medewerker verbonden geweest aan het Centrum. In samenwerking met de heren B. Boivin, H. Hazelhoff en B. Molenaar schrijft hij een studie over opkomst en ontwikkeling van Nieuw Links in de Partij van de Arbeid. Deze studie zal waarschijnlijk in 1978 verschijnen in de serie Cahiers.

S.G. Steffensen: Onder de bepalingen van de overeenkomst tussen Denemarken en Nederland inzake uitwisseling van studiebeurzen is door het departement van Onderwijs en Wetenschappen de Deense onderzoeker S.G. Steffensen een onderzoeksplaats toegewezen op het Centrum. De heer Steffensen werkt

aan een onderzoek naar de overgang van de SDAP naar de PvdA.

Drs. G.G.J. Thissen: De heer Thissen is als student-assistent aan het Centrum verbonden geweest. Hij schreef zijn doctoraalscriptie over de ontstaansgeschiedenis van D'66, getiteld 'Het ontstaan van Democraten '66; een verkenning' (Breda, 1977; 71 p.)

Dr. J. van Putten: De heer Van Putten is lector in de politicologie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam en heeft in de onder auspiciën van het Centrum uitgegeven serie Cahiers in 1977 gepubliceerd: 'Vrijheid en welzijn, over socialisme en de toekomst van onze samenleving' (Deventer, 1977, 87 blz.).

6. RELATIES MET ORGANISATIES, INSTELLINGEN EN PERSONEN

6.1 Relaties met politieke partijen

Voor de uitbreiding en verbetering van het materiaalbestand is het Centrum in sterke mate afhankelijk van de politieke partijen. Verheugend is de toenemende mate van bereidheid van de politieke partijen en hun wetenschappelijke bureaus hieraan hun medewerking te verlenen. Het Centrum ontvangt regelmatig publicaties van de politieke partijen en hun wetenschappelijke bureaus ten geschenke; een groot aantal partijen heeft het Centrum geplaatst op hun verzendlijst voor periodieke uitgaven. Vrijwel alle politieke partijen verlenen hun medewerking aan de totstandkoming van geluidsopnames van congressen, partijraden e.d. In Bijlage VIII wordt een overzicht gegeven van de in het jaar 1977 ontvangen geschenken van particulieren, politieke partijen en andere instellingen.

6.2 Relaties met coördinerende instanties

Het onderzoek naar de Nederlandse politieke partijen valt binnen de belangstelling van drie coördinerende instanties, te weten de Coördinatiecommissie voor de Bestudering van de Parlementaire Geschiedenis van Nederland, de Historisch-Wetenschappelijke Commissie der Koninklijke Akademie van Wetenschappen en de Nederlandse Stichting voor Politicologisch Onderzoek. Elk van deze drie instellingen wordt op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen op en de werkzaamheden van het Centrum. Op 26 augustus 1977 besloot de Coördinatiecommissie voor de Bestudering van de Parlementaire Geschiedenis van Nederland, waarvan prof. Lipschits voorzitter is, een positief advies uit te brengen ten aanzien van de door prof. Lipschits bij Z.W.O. ingediende continueringssubsidieaanvraag.

6.3 Relaties met het Centrum voor de Parlementaire Geschiedenis van Nederland van na de Tweede Wereldoorlog

Binnen het kader van de Katholieke Universiteit Nijmegen functioneert het Centrum voor de Parlementaire Geschiedenis van Nederland van na

de Tweede Wereldoorlog, dat onder leiding staat van prof. mr. F.J.F.M. Duynstee. Het studieobject van het Nijmeegs Centrum en dat van het Groninger Centrum liggen dicht bij elkaar. Om doublures te voorkomen houden beide centra elkaar van hun activiteiten op de hoogte.

6.4 Samenwerking met de Stichting Burgerschapskunde

Sedert 1960 verschijnt het documentaire maandblad 'Politiek Overzicht', een uitgave van de wetenschappelijke bureaus van ARP, CHU en KVP. Wegens te hoge kosten is de uitgave door de in het CDA verenigde politieke partijen per 1 januari 1977 gestaakt. De redactie en de uitgave van het maandblad zijn met ingang van die datum overgenomen door de Stichting Burgerschapskunde. Hierbij is aan het Centrum verzocht de rubriek 'Politieke partijen' te verzorgen. De werkzaamheden hiertoe nodig worden verricht door mevr. mr. J.M.C. Meulenbroek, die in een dienstverband staat met de Stichting Burgerschapskunde. De documentaliste van het Centrum, mej. C.C. de Beer, is belast met de samenstelling van de rubriek 'Documentatie' in het maandblad 'Politiek Overzicht'. In ruil voor de faciliteiten die het Centrum geeft aan de samenstelling van het maandblad besteedt mevr. Meulenbroek een deel van de haar ter beschikking staande arbeidstijd aan werkzaamheden voor het Centrum.

6.5 Relaties met bibliotheken

Bij haar werkzaamheden ondervindt het Centrum de volledige medewerking van de Koninklijke Bibliotheek te 's-Gravenhage (uitlening van leggers van dag- en weekbladen) en van de Universiteitsbibliotheek Groningen. Een bijzondere vorm van samenwerking is ontstaan met de Openbare Bibliotheek in Groningen. In Groningen werd slechts het NRC Handelsblad volledig bewaard en ingebonden. De periodieken, die door de Openbare Bibliotheek en haar filialen in de stad niet worden bewaard, worden aan het Centrum afgestaan. Regelmatig ontvangen we grote hoeveelheden materiaal, dat op het Centrum wordt gesorteerd en op volledigheid wordt gecontroleerd. Op deze wijze hebben we op het Centrum de beschikking gekregen over de volgende dag- en weekbladen:

Algemeen Dagblad	vanaf 1 augustus 1974
Drentse en Asser Courant	vanaf 1 januari 1976
Leeuwarder Courant	vanaf 1 januari 1974

Nederlands Dagblad	vanaf 1 juli 1974
Nieuwsblad van het Noorden	vanaf 1 januari 1976
Het Parool	vanaf 1 augustus 1974
De Telegraaf	vanaf 1 augustus 1974
Trouw	vanaf 1 januari 1974
De Volkskrant	vanaf 1 augustus 1974
De Waarheid	vanaf 1 januari 1974
Winschoter Courant	vanaf 1 december 1975
Elseviers Magazine	vanaf 1 januari 1973
De Groene Amsterdammer	vanaf 1 januari 1973
Haagse Post	vanaf 1 januari 1973
De Nederlander	vanaf 1 mei 1974
Nederlandse Gedachten	vanaf 1 januari 1974
De Nieuwe Linie	vanaf 1 januari 1973
De Tijd	vanaf 1 september 1974
Vrij Nederland	vanaf 1 januari 1973

In het verslagjaar is het inbinden van deze periodieken gecontinueerd.
Per 1 januari 1978 waren de volgende dag- en weekbladen ingebonden:

Algemeen Dagblad	augustus 1974 t/m augustus 1977
Drente en Asser Courant	januari 1976 t/m juli 1977
Elseviers Magazine	1973, 1974, 1975 en 1976
De Groene Amsterdammer	1973, 1974 en 1975
Haagse Post	1973, 1974, 1975 en 1976
Leeuwarder Courant	augustus 1974 t/m juni 1977
Nederlands Dagblad	juli 1974 t/m juni 1977
Nieuwsblad van het Noorden	januari 1976 t/m augustus 1977
De Nieuwe Linie	1973, 1974, 1975 en 1976
Het Parool	augustus 1974 t/m augustus 1977
De Telegraaf	augustus 1974 t/m juni 1976 augustus 1976 t/m juli 1977
Trouw	februari 1974 t/m september 1977
De Tijd	tweede helft 1974, 1975 en 1976
De Volkskrant	augustus 1974 t/m september 1977
Vrij Nederland	1973 en 1974
De Waarheid	januari 1974 t/m juni 1976 november 1976 t/m juni 1977
Winschoter Courant	december 1975 t/m juni 1977

Het inbinden van deze dag- en weekbladen wordt via de begroting van de

Universiteitsbibliotheek gefinancierd door het College van Bestuur van de R.U. Groningen.

6.6 Samenwerking met de Universiteit van Mannheim

In verband met de directe verkiezingen voor het Europees parlement worden in alle landen van de Europese Gemeenschap onderzoeken gedaan. Dr. K. Reif van het 'Institut für Sozialwissenschaften' van de Universiteit van Mannheim heeft het initiatief genomen tot een inventarisatie van een reeks belangrijke projecten. In juli 1977 zijn de leiders van de verschillende projecten uitgenodigd voor een confrontatie-conferentie in Mannheim om na te gaan welke vormen van samenwerking of van uitwisseling van gegevens mogelijk zijn. Het Centrum is in de eerste plaats verzocht deel te nemen aan het project over "Die mittlere Führungsschicht der Parteien und Parteiföderationen in der Europäischen Gemeinschaft". Om na te gaan op welke wijze aan deze samenwerking vorm gegeven kon worden heeft prof. Lipschits op 29 en 30 augustus 1977 een conferentie bezocht in Mannheim. De opzet is als volgt: Bij het onderzoek wordt ervan uitgegaan dat de afgevaardigden op partijcongressen een verantwoorde doorsnee vormen voor het te onderzoeken middenkader. De bedoeling is deze afgevaardigden een vragenlijst voor te leggen en de verkregen antwoorden in een S.P.S.S.-file op te slaan. De gegevens dienen in alle landen en voor alle partijen zodanig te worden verwerkt dat nationale en internationale vergelijking mogelijk wordt. Verder is het Centrum verzocht deel te nemen aan het project, dat zich ten doel stelt de verkiezingscampagnes voor de Europese verkiezingen te volgen op basis van een pers-analyse per land. In dit kader zal worden nagegaan hoe de verkiezingsprogramma's zijn ontstaan en zullen alle programma's worden verzameld.

Prof. Lipschits is gevraagd voor het eerstgenoemde project op te treden als 'national project director' en voor het tweede project als 'co-director' en als 'national project director'.

6.7 Computerisering van het documentatie-bestand

In het Jaarboek 1976 werd vermeld dat pogingen worden ondernomen om de documentatiesystemen van het Centrum te computeriseren. Als voorbeelden

werden genoemd:

- a. de universitaire samenwerking bij het onderzoek zou vlotter verlopen door de grotere toegankelijkheid van het materiaal;
- b. het zou arbeidsbesparend werken, zowel bij het opslaan van het materiaal als bij het opzoeken van het gevraagde materiaal;
- c. de gebruikers van het documentatiesysteem zouden sneller en op meer overzichtelijke wijze aan het gevraagde materiaal kunnen worden geholpen;
- d. het zou ruimtebesparend werken, omdat geen kaartenbakken meer nodig zijn.

In het kader van voornoemde pogingen wordt nauw contact onderhouden met het Parlementair Documentatie Centrum te Leiden, dat onder leiding staat van prof. dr. N. Cramer en met het Project Bureaucratisering te Groningen, dat onder leiding staat van prof. dr. E.H. Kossmann en dr. M.G. Buist. Op het Parlementair Documentatie Centrum te Leiden vindt onderzoek plaats naar de politieke elite van Nederland. Het Leidse Centrum heeft een schat aan gegevens over leden van de Staten-Generaal op de computer staan, waar zowel het genoemde project Bureaucratisering als ons Centrum waardevolle informatie uit kunnen verkrijgen. Computerisering van de materiaalbestanden van de drie genoemde centra biedt het grote voordeel dat via terminals een efficiënte uitwisseling van data kan worden gerealiseerd. In 1978 zal het Centrum in samenwerking met het project Bureaucratisering bij het College van Bestuur van de R.U. Groningen een aanvraag indienen voor een terminal.

B I J L A G E N

BIJLAGE I. RAPPORT VAN DE WERKGROEP AD HOC STUDIE- EN DOCUMENTATIE-
CENTRUM NEDERLANDSE POLITIEKE PARTIJEN

RIJKSUNIVERSITEIT TE GRONINGEN

Rapport van de Werkgroep ad hoc Studie- en Dokumentatiecentrum
Nederlandse Politieke Partijen

0.1. Inhoud

1. Opdracht van de werkgroep
2. Werkwijze van de werkgroep
3. De verhouding van dokumentatie en onderzoek
betreffende de Nederlandse politieke partijen
4. De bestuurlijk-organisatorische opzet van
dokumentatie en onderzoek betreffende de
Nederlandse politieke partijen
5. Het Dokumentatie-Instituut Nederlandse
Politieke Partijen
 - 5.1. Het belang van de dokumentatie
 - 5.2. Aan de dokumentatie te stellen eisen
 - 5.3. De leiding van het Dokumentatie-Instituut
 - 5.4. De personeelsbezetting van het Dokumentatie-
Instituut
6. De Werkgroep Nederlandse Politieke Partijen
7. Konklusies en aanbevelingen

1. Opzacht van de Werkgroep

Op 31 augustus 1976 besloot het College van Bestuur een werkgroep in te stellen die tot taak kreeg te adviseren over de wenselijkheid van institutionalisering van het Studie- en Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen. In dit Centrum, dat nu ruim drie jaar bestaat, vindt onderzoek plaats dat en wordt dokumentatie verricht die betrekking hebben op na-oorlogse ontwikkelingen in de Nederlandse politieke partijen.

Het op gang komen van deze activiteiten is in belangrijke mate mogelijk gemaakt door de financiële steun van de Nederlandse Organisatie van Zuiver-Wetenschappelijk Onderzoek. Ook voor 1977 geniet het Centrum een bijdrage van Z.W.O. Thans is de vraag aan de orde of de bekostiging van de activiteiten van het Centrum niet door de Universiteit dient te worden overgenomen teneinde aldus de eventueel gewenste continuïteit te waarborgen, waarna Z.W.O. zich weer op de gebruikelijke wijze zal beperken tot het verlenen van aanvullende steun voor afzonderlijke onderzoekprojecten.

Het College van Bestuur is voornemens definitieve besluitvorming aangaande een mogelijke institutionalisering van het Centrum te doen plaatsvinden in 1977. In eerste aanleg zal het rapport van deze werkgroep moeten dienen als grondslag voor die besluitvorming. Op grond van deze termijnstelling is de werkgroep opgedragen haar advies vóór 1 februari 1977 uit te brengen.

Uitvoeriger zijn de aanleiding tot de instelling van de werkgroep en de omschrijving van haar taak weergegeven in het instellingsbesluit dat als bijlage A bij dit rapport is gevoegd. In dit instellingsbesluit is onder punt 3 de samenstelling van de werkgroep weergegeven.

Werkwijze van de werkgroep

De werkgroep is in de periode oktober 1976 - januari 1977 vier maal in vergadering bijeen geweest.

De werkgroep is uitgegaan van een bestudering van de volgende drie vragen:

1. Waarop dient de dokumentatie zich, mede gelet op wat er op dit gebied in het Centrum is opgebouwd, in de toekomst te richten; welke afgrenzing naar tijdvak en naar aard dient te worden gehanteerd bij de keuze van het te verzamelen en te dokumenteren materiaal?
2. Welke relatie moet worden beoogd tussen de zojuist genoemde dokumentatie en het onderzoek, waarbij bij dit onderzoek gedacht kan worden aan onderzoek binnen de universiteit en daarbuiten; welk onderzoek heeft men voor ogen bij het verzamelen en dokumenteren?
3. Hoe moet, mede in het licht van de beantwoording van de voorgaande vragen, de bestuurlijk-organisatorische verhouding worden gezien tussen de dokumentatie en het onderzoek?

De werkgroep heeft deze vragen in eerste instantie voorgelegd aan Prof.Dr. I. Lipschits, die leiding geeft aan het huidige Studie- en Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen. Naar aanleiding van diens reactie, en voorts in belangrijke mate steunend op het Jaarboek 1975 van het Centrum en een nota over de "Toekomst van het Studie- en Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen" d.d. 10 mei 1976 van Prof. Lipschits, heeft de werkgroep zich een beeld gevormd van een mogelijke opzet en organisatie van enerzijds dokumentatie en anderzijds onderzoek met betrekking tot de Nederlandse politieke partijen.

Vervolgens heeft de werkgroep de Coördinatie Commissie voor de Bestudering van de Parlementaire Geschiedenis van Nederland geraadpleegd, teneinde rekening te kunnen houden met de van belang zijnde landelijke taakverdelings- en samenwerkingsaspecten. In onderdeel b van haar taak (zie punt 2 van bijlage A) was de werkgroep immers uitdrukkelijk opgedragen met deze aspecten rekening te houden. Daarnaast heeft de werkgroep de voorzitters van de beide kamers der Staten-Generaal gevraagd naar hun oordeel over de belangstelling die er vanuit de politieke wereld bestaat voor onderzoek en dokumentatie op het gebied van de Nederlandse politieke partijen, en naar de consequenties die daaruit naar hun oordeel kunnen voortvloeien met betrekking tot op dit gebied door de universiteit te ontplooiën activiteiten. Bij deze raadpleging is uitdrukkelijk overwogen dat de landelijke taakverdelings- en samenwerkingsaspecten niet gelijk behoeven te zijn voor enerzijds het wetenschappelijk onderzoek en anderzijds de dokumentatie. Als bijlage B is de briefwisseling met de Coördinatie Commissie bij dit rapport gevoegd. Bijlage C bevat de briefwisseling met de voorzitters van de Kamers der Staten-Generaal.

Langs de genoemde weg heeft de werkgroep zich een oordeel gevormd omtrent de wijze waarop enerzijds de dokumentatie en anderzijds het onderzoek betreffende de Nederlandse politieke partijen in de Universiteit dienen te worden ingepast. Voor wat de programmering van het toekomstige onderzoek betreft heeft de werkgroep zich onthouden van een oordeel. Zij heeft overwogen dat dit een aangelegenheid is die in de eerste plaats ter beoordeling is van de fakulteiten die dit aangaat.

Voor wat de dokumentatie betreft heeft de werkgroep nagegaan waarop daarbij de aandacht gericht zou moeten zijn, en heeft zij tenslotte aangegeven welke voorzieningen daarvoor nodig zijn. Bij dit laatste is bijzonder waardevol geweest de informatie die de werkgroep heeft ontvangen van Prof.Dr. I. Lipschits.

Overeenkomstig hetgeen te dien aanzien in het instellingsbesluit van de werkgroep is bepaald, heeft de werkgroep haar rapport vastgesteld in vergaderingen waarbij Prof. Lipschits niet aanwezig was. Wel hebben de voorzitter en de sekretaris van de werkgroep een tweetal besprekingen met Prof. Lipschits gevoerd ter voorbereiding van het eindadvies van de werkgroep.

De verhouding van dokumentatie en onderzoek betreffende de Nederlandse politieke partijen

Dokumentatie en onderzoek op het gebied van de na-oorlogse ontwikkelingen in de Nederlandse politieke partijen dienen in beginsel in hun onderlinge samenhang te worden gezien. De dokumentatie dient immers materiaal te verschaffen, dan wel de weg naar zulk materiaal te geven, dat van belang is voor het onderzoek. In die zin verleent de dokumentatie diensten aan het onderzoek die niet gemist kunnen worden.

Deze onderlinge samenhang tussen onderzoek en dokumentatie zal in het algemeen leiden tot een innige vervlechting. De onderzoeker legt voor zichzelf allerlei gegevens vast over door hem bestudeerd materiaal (bronnen, publikaties e.d.), welke gegevens hij nodig heeft voor zijn onderzoek.

In bepaalde gevallen is het evenwel mogelijk dat de dokumentatie een zekere zelfstandigheid krijgt t.o.v. het in aansluiting daarop verrichte onderzoek. Daarmee wordt niet, en kan ook niet worden, gezegd dat de dokumentatie niet meer bedoeld is als dienstverlenend t.o.v. het onderzoek. Het betekent wel dat de dienstverlenende functie van de dokumentatie zich niet (meer) uitput in de betekenis die zij heeft voor het op dat ogenblik en ter plaatse uitgevoerde onderzoek. De dokumentatie ontleent haar belang dan niet meer geheel aan het in feite en ter plaatse verrichte onderzoek; er dient dan ook gelet te worden op de dienstverlenende functie in verhouding tot elders uitgevoerd onderzoek en tot mogelijk in de toekomst nog te verrichten onderzoek.

In het geval dat er sprake is van een zekere onderlinge zelfstandigheid van dokumentatie en onderzoek dienen aan de dokumentatie ook andere eisen te worden gesteld. Is de dokumentatie alleen bedoeld voor een bepaald onderzoek, dan geldt de eis dat ze voor dat onderzoek bruikbaar en volledig moet zijn. Is de dokumentatie ook bedoeld voor elders uitgevoerd onderzoek, en voor onderzoek dat wellicht in de toekomst ter hand zal worden genomen, dan dienen veel stringenter eisen te worden gesteld aan de volledigheid en bruikbaarheid van het systeem, terwijl dan bovendien de eis gaat gelden dat het systeem algemeen toegankelijk is.

De werkgroep heeft vastgesteld dat het Studie- en Dokumentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen (SDNPP), voor wat de verhouding van dokumentatie en onderzoek betreft, een ontwikkeling heeft doorgemaakt zoals hiervoor in algemene termen is geschetst. Aanvankelijk was er sprake van een innige vervlechting van onderzoek en dokumentatie, maar allengs heeft de dokumentatie een belang gekregen dat uitgaat boven de dienstverlenende functie ervan voor het feitelijk in het SDNPP uitgevoerde onderzoek. En het is de wens van het SDNPP bij dat deze ontwikkeling wordt voortgezet in het geval besloten wordt tot institutionalisering van het SDNPP.

4. De bestuurlijk-organisatorische opzet van dokumentatie en onderzoek betreffende de Nederlandse politieke partijen

In het licht van de in 3 gegeven principiële beschouwing over de verhouding van onderzoek en dokumentatie komt de werkgroep tot de slotsom dat de activiteiten van het Studie- en Dokumentatiecentrum een blijvende plaats in de universiteit moeten krijgen. Maar daarvoor dient wel een andere bestuurlijk-organisatorische opzet te worden geschapen dan thans in het SDNPP is gerealiseerd. In de op te zetten organisatorische verhoudingen zal meer recht moeten worden gedaan aan de betrekkelijke zelfstandigheid van het onderzoek en de dokumentatie ten opzichte van elkaar. De werkgroep is daarom van oordeel dat de dokumentatie ondergebracht dient te worden in een algemene dienstverlenende eenheid op centraal universitair niveau, en dat het onderzoek ondergebracht dient te worden in een werkgroep ex art. 18 van de Wet Universitaire Bestuurs-hervorming 1970. De vraag naar de wenselijkheid van institutionalisering van het Studie en Dokumentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen wordt daarmee de vraag naar de wenselijkheid van oprichting van enerzijds een centraal universitair dokumentatie-instituut en anderzijds een "Werkgroep Nederlandse Politieke Partijen" *). Het werkterrein van instituut en werkgroep NPP heeft dan betrekking op recente ontwikkelingen in de Nederlandse politieke partijen.

In de geschetste situatie heeft het dokumentatie-instituut geen exclusieve relatie met de werkgroep NPP. De dienstverlening van het instituut is breder, en richt zich ook op elders in de universiteit en daarbuiten verricht onderzoek. Bovendien houdt het dokumentatie-instituut rekening met onderzoek dat in de toekomst zal worden ondernomen. De minder rechtstreekse binding van het instituut aan de werkgroep NPP maakt het mogelijk dat de dokumentatie onafhankelijker wordt van de meer of minder wisselende vraag naar diensten vanuit het onderzoeksveld, zodat meer rekening kan worden gehouden met de eisen van volledigheid en toegankelijkheid.

Voorts zal het in de geschetste verhoudingen gemakkelijker zijn rekening te houden met landelijke afspraken over taakverdeling en coördinatie op het gebied van de dokumentatie betreffende de Nederlandse politieke partijen. Juist bij dokumentatie dienen dubblures te worden voorkomen. Er moet rekening worden gehouden met het feit dat elders reeds goed toegankelijke archieven bestaan. De gewenste taakverdeling op het gebied van de dokumentatie behoeft in het geheel niet samen te vallen met die op het gebied van het onderzoek.

*) Teneinde verwarring te voorkomen tussen deze werkgroep en de rapporterende werkgroep, zal de hier bedoelde werkgroep in het vervolg worden aangeduid met "Werkgroep NPP".

Voor een behoorlijk funktionerend dokumentatie-instituut zijn andere voorzieningen nodig dan voor een werkgroep die zich richt op onderzoek. Bij de werkgroep NPP gaat het primair om wetenschappelijk personeel. Op grond van de aard van de activiteiten en de derhalve te treffen voorzieningen past de werkgroep NPP geheel binnen de organisatiestructuur van de fakulteiten. Voor een dokumentatie-instituut zijn meer specifieke voorzieningen nodig. Er zal ongetwijfeld wetenschappelijk geschoold personeel in het instituut werkzaam moeten zijn, maar daarmee is niet alles gezegd. Bovendien mogen de te treffen voorzieningen niet te zeer afhangen van fluktuaties in het onderzoekprogramma. Een dokumentatie-instituut wordt pas waardevol indien het als permanent is opgezet. Derhalve moet ook in bestuurlijk opzicht het dokumentatie-instituut niet onder een (of meer) faculteit(en) ressorteren. De inbreng van de fakulteiten in het beleid aangaande het instituut, daaronder vooral ook begrepen de besluitvorming ten aanzien van de middelenverdeling, dient op andere wijze geregeld te worden.

En tenslotte zal vanuit de geschetste situatie meer duidelijkheid jegens de Nederlandse Organisatie voor Zuiver-Wetenschappelijk Onderzoek ontstaan. Het subsidiebeleid van deze organisatie is er in het algemeen op gericht te voorzien in de direkte kosten van tijdelijke onderzoekprojecten. Dokumentatie komt derhalve alleen voor een Z.W.O.-subsidie in aanmerking voor zover die geheel een onderdeel vormt van een onderzoekproject dat wordt gesteund. Binnen dat kader heeft Z.W.O. de activiteiten van het Studie- en Dokumentatiecentrum gesteund, en zij zal uiteraard in beginsel bereid zijn in de toekomst daarop aansluitende activiteiten binnen datzelfde kader te ondersteunen. Welnu, binnen dat kader past wel ondersteuning van onderzoekprojecten, niet echter het bijdragen in de bekostiging van een algemener gerichte ondersteunende activiteit met een blijvend karakter. Vanuit de werkgroep NPP kan dus wel een beroep worden gedaan op aanvullende steun vanuit de tweede geldstroom. Het dokumentatie-instituut zal evenwel geheel uit universitaire bron gefinancierd moeten worden *).

Het onderzoek van de werkgroep NPP betreffende de naoorlogse ontwikkelingen in de Nederlandse politieke partijen zal tot uitdrukking komen in een jaarlijks vast te stellen onderzoekprogramma. Dit onderzoekprogramma zal niet direkt behoeven samen te hangen met het onderzoek op het gebied van de kontemporaine geschiedenis. Het gaat daarbij immers niet uitsluitend om historisch onderzoek. De werkgroep NPP zal haar object daarnaast ook langs andere wegen moeten benaderen. Dit houdt in dat er in de werkgroep NPP een inbreng dient te zijn, niet alleen vanuit de kontemporaine geschiedenis, maar ook vanuit b.v. de politiekologie, de sociologie etc. Als "moeder"-vkgroepen van deze werkgroep kunnen dus verschillende vakgroepen fungeren. Als betrokken fakulteiten zijn dan aan te merken die der Letteren, der Rechtsgeleerdheid en der Sociale Wetenschappen.

) De werkgroep heeft niet de mogelijkheid onderzocht van medefinanciering door geïnteresseerde derden. Deze mogelijkheid behoeft niet zonder meer te worden afgewezen.

5. Het Dokumentatie-Instituut Nederlandse Politieke Partijen

5.1. Het belang van de dokumentatie

In het voorgaande is betoogd dat de dokumentatie ondergebracht zou moeten worden in een centraal universitair instituut. Zo'n instituut kan, indien aan bepaalde voorwaarden is voldaan, een belangrijke bijdrage geven aan onderzoek en onderwijs. Er is reeds op gewezen dat onderzoek en onderwijs betreffende de Nederlandse politieke partijen in verscheidene disciplines plaatsvindt. Hier zij daaraan nog toegevoegd dat ook gedacht moet worden aan onderzoek waarbij de aandacht niet in de eerste plaats uitgaat naar de politieke partijen in Nederland, maar waarbij desondanks mede moet worden ingegaan op ontwikkelingen binnen die partijen. Omgekeerd heeft het onderzoek betreffende de Nederlandse politieke partijen grote betekenis voor in het algemeen het onderzoek op staatkundig gebied.

Hoewel politieke partijen in ons land geen deel uitmaken van de formele staatkundige organisatie moeten zij desondanks gerekend worden tot de voornaamste konstituerende bestanddelen daarvan. Zij dragen in belangrijke mate bij tot de publieke wilsvorming, spelen een belangrijke rol op het gebied van de beleidsvoorbereiding en oefenen een dikwijls overwegende invloed uit op de politieke koers van het overheidsbeleid. De verhouding tussen de voornaamste soevereiniteitsdragende instellingen (regering en parlement) wordt in overheersende, zo niet beslissende, mate bepaald door opvattingen en standpunten binnen politieke partijen.

Iedere wetenschap die zich bezighoudt met het funktioneren en de ontwikkeling van het politieke bestel moet daarom in zeer ruime mate aandacht besteden aan het verschijnsel van de politieke partijen. Juist echter doordat de partijen geen deel uitmaken van de formele staatkundige organisatie, zijn zij moeilijk toegankelijk. Indien een politieke partij - zoals elders soms het geval is - zich zou hebben te richten naar publiekrechtelijke voorschriften dan zou zulks leiden tot een grotere toegankelijkheid dan thans in Nederland het geval is. Organisatie van de politieke partijen, activiteiten binnen politieke partijen zouden dan onderworpen zijn aan bepaalde minimumvoorschriften, waaronder bijvoorbeeld een plicht tot verslaggeving, waardoor ook voor buitenstaanders het beeld aan overzichtelijkheid zou winnen. Nu bij ons dergelijke voorschriften ontbreken, en bijvoorbeeld ook rechterlijke uitspraken omtrent bepaalde vraagstukken ontbreken, blijkt de politieke partij voor menige wetenschapper een verwarrende en rijkelijk ontoegankelijke materie.

Als basis voor wetenschappelijk onderzoek is derhalve een zorgvuldige dokumentatie een eerste vereiste. Daarbij kan aan zeer verschillende onderzoek-gebieden worden gedacht. Slechts bij wijze van voorbeeld volgen hieronder ter toelichting enkele van deze probleemgebieden.

- a. In toenemende mate doen politieke partijen voor de verkiezingen uitspraken inzake de koalitielvorming na de verkiezingen. In de gangbare parlementaire bronnen is van deze uitspraken over het algemeen niets of vrijwel niets terug te vinden. Toch zijn de uitspraken van beslissende betekenis voor een nader inzicht inzake de regeringsvorming, de parlementaire verhoudingen en de verhouding tussen regering en parlement. Alleen een zorgvuldige dokumentatie kan hier uitkomst brengen.
- b. Op het niveau van gemeenten en provincies doet zich nu en dar hetzelfde voor. Men denke in dit verband aan programkolleges en het door een partij geïntroduceerde recallrecht. Over deze problematiek ontstaat geen helderheid indien dokumentatie van partijpolitieke opvattingen hieromtrent ontbreekt.
- c. In de sfeer van het materiële beleid ziet men in toenemende mate het verschijnsel optreden dat niet de parlementaire frakties maar de partijpolitieke organen de beslissende standpunten bepalen. Men denke in dit verband aan onderwerpen als bedrijfsdemokratisering, inkomensnivellering en zedelijkheidswetgeving. Voor zover deze onderwerpen tot uitdrukking komen in formele wetgeving verschaffen de parlementaire bronnen (Handelingen) slechts een gedeeltelijk inzicht. Vaak verstrijkt er echter veel tijd voor het zover komt. Voor inzicht in de tussenperiode moet men te rade gaan bij de politieke partijen. Het is niet ongewoon dat er inzake bepaalde aangelegenheden een direkte relatie bestaat tussen een politieke partij (als beleidsinitiator) en de regering. In zulke gevallen ontstaat er geen wetgeving in formele zin, en het parlement wordt dan als het ware overgeslagen. De beleidsontwikkeling door regering en politieke partij is dan voor wetenschappelijke onderzoek ontoegankelijk indien een systematische benadering van het verschijnsel politieke partij achterwege blijft.
- d. Door de ontwikkelingen op Europees niveau (men denke aan de voorgenomen rechtstreekse verkiezingen voor het Europese parlement) is aan dit alles nog een dimensie toegevoegd, een dimensie die uiteraard nog niet op zijn juiste waarde te schatten is, maar die stellig van grote betekenis zal zijn. Verhoudingen tussen en binnen Nederlandse politieke partijen zullen hun invloed hebben op het parlementaire gedrag van de Nederlandse afgevaardigden. Voor een juist inzicht in de ontwikkeling van het Europese parlement en de verhouding van dit orgaan ten opzichte van Raad en Commissie (die in de naaste toekomst aan grote verandering onderhevig kan zijn) is inzicht in het gedrag van de betrokken Nederlandse politieke partijen een conditio sine qua non.

5.2. Aan de dokumentatie te stellen eisen

Nadat in het voorgaande het belang is aangegeven dat in het algemeen gehecht moet worden aan dokumentatie op het gebied van de Nederlandse politieke partijen, moet nu de vraag worden gesteld welke activiteiten op dit gebied door het voorgestelde dokumentatie-instituut in onze universiteit ontplooid moeten en kunnen worden, en aan welke voorwaarden daarbij moet worden voldaan.

Naar het oordeel van de werkgroep is het vooral van belang dat het in te stellen dokumentatie-instituut aansluiting zoekt bij de activiteiten die op dit gebied zijn ontplooid binnen het Studie- en Dokumentatiecentrum. Daar is een stuk deskundigheid opgebouwd, en het daar opgezette dokumentatiesysteem wint aan waarde naar de mate waarin dit wordt voortgezet en uitgebreid. Het is de werkgroep gebleken dat de opgebouwde dokumentatie in een behoefte voorziet en aan verwachtingen van de zijde van de onderzoekers beantwoordt.

De belangrijkste eisen die aan de dokumentatie behoren te worden gesteld hebben betrekking op de volledigheid van het systeem, en de toegankelijkheid ervan. De dokumentatie dient binnen het betrokken gebied alle relevante bronnen te omvatten. De wijze van dokumenteren dient zodanig te zijn dat de onderzoekers eenvoudig toegang krijgen tot al het materiaal dat voor hen van belang is.

De eis van volledigheid mag niet zodanig worden opgevat dat binnen het door het instituut bestreken terrein alle relevante publikaties en andere bronnen worden gedokumenteerd. Er moet rekening worden gehouden met de dokumentatie die binnen dat gebied elders wordt verricht. Voorkomen moet worden dat verdubbeling van werk optreedt in relatie tot de dokumentatie die elders is verricht en nog wordt verricht. Zelfs kan men zich afvragen of het zinvol is aan de bestaande instituten die op dit gebied reeds werkzaam zijn nog een instituut in Groningen toe te voegen, en of het niet de voorkeur zou verdienen de aan het voorgestelde dokumentatie-instituut toegedachte taken onder te brengen in de bestaande instituten (zie blz. 2 van de brief van de Coördinatiecommissie in bijlage B). De werkgroep heeft bij haar voorstel om toch een dokumentatie-instituut op te richten overwogen dat dit instituut in zoverre tot de bestaande is te rekenen dat het een voortzetting is van de dokumentatie in het Studie- en Dokumentatiecentrum, en dat het blijkens de brief van de Coördinatiecommissie als zodanig in een lacune voorziet (zie blz. 1 van deze brief). Het dokumentatie-instituut dient dan wel in gedurig overleg met verwante instellingen en met de onderzoekers tot een goede taakverdeling en -afstemming te komen. Bij de afbakening van het werkterrein van het dokumentatie-instituut dient dan uitgegaan te worden van de dokumentatie die nu in het Studie- en Dokumentatiecentrum wordt verricht. Het werkterrein van dit centrum wordt omschreven in par. 4 van het Jaarboek 1975 van het Studie- en Dokumentatiecentrum.

De eis van de toegankelijkheid dient zo te worden verstaan dat daar ook onder wordt begrepen het zodanig opgezet zijn van de dokumentatie dat de gebruiker snel en gemakkelijk toegang krijgt tot al het voor hem relevante materiaal. De dokumentatie dient dus systematisch te zijn opgezet. Ook daarbij is overleg nodig met verwante instanties en onderzoekers, omdat de systematiek dient aan te sluiten bij die welke ten grondslag ligt aan de elders verrichte dokumentatie.

3. De leiding van het dokumentatie-instituut

Voor wat de inpassing van het dokumentatie-instituut in de bestuurlijke organisatie van de Universiteit betreft merkt de werkgroep nog het volgende op. De werkgroep ziet het dokumentatie-instituut als een centraal universitair instituut. Dit houdt in dat de verantwoordelijkheid voor het beleid aangaande het instituut direkt bij College van Bestuur en Universiteitsraad berust. Uiteraard zullen deze instanties zich daarbij tot de algemene beleidslijnen beperken. Een gevolg van het voorgaande is dat de middelentoedeling aan het instituut rechtstreeks vanuit het centrale niveau geschiedt.

Voor wat de beleidsuitvoering betreft, daaronder begrepen de dagelijkse leiding van de werkzaamheden in het instituut, is de werkgroep van mening dat deze opgedragen moet worden, door het College van Bestuur, aan een van de medewerkers in het instituut. Onder diens leiding wordt de begroting van het instituut opgesteld. En deze medewerker draagt in eerste instantie de verantwoordelijkheid voor een behoorlijke taakvervulling van het instituut.

Teneinde nu een goede afstemming te waarborgen van de dokumentatie op het onderzoek ten dienste waarvan de dokumentatie staat, wordt voorgesteld een wetenschappelijk advieskollege te vormen. Dit kollege heeft een adviserende taak zowel ten aanzien van de algemene beleidsvoering als ook ten aanzien van de beleidsuitvoering en de dagelijkse leiding van het instituut. Het eerste element spreekt vanzelf. In het kader daarvan zal het advieskollege onder meer aandacht geven aan de begroting van het instituut. Ook het tweede element behoeft de aandacht van het advieskollege. Daarbij gaat het er vooral om erop toe te zien dat aan de aan de dokumentatie te stellen kwaliteitseisen (systematische opzet, volledigheid en toegankelijkheid) wordt voldaan. Het advieskollege zal op dat punt de leiding van het instituut moeten adviseren. Het wetenschappelijk advieskollege zal moeten zijn samengesteld uit onderzoekers waarvan het werkterrein aansluit bij de werkzaamheden van het dokumentatie-instituut. Het spreekt vanzelf dat de voorgestelde "Werkgroep Nederlandse Politieke Partijen" in dit advieskollege vertegenwoordigd zal zijn.

Ongeacht het voorgaande bestaat er de mogelijkheid dat het College van Bestuur in de instructie van degene die met de dagelijkse leiding van het instituut is belast, bepaalt dat deze zijn werkzaamheden op dit gebied dient uit te voeren in overleg met een daartoe aangewezen persoon in de Universiteit. De werkgroep is van mening dat het wenselijk is dat

van deze mogelijkheid gebruik wordt gemaakt. Binnen het kader van de leidinggevende taak zal veelvuldig overleg nodig zijn met personen en instanties, zowel binnen de universiteit als daarbuiten. Dit overleg zal vaak uitmonden in afspraken betreffende de afbakening van taken. Ook zal het voorkomen dat toezeggingen gedaan moeten worden betreffende geheimhouding etc. Het komt de werkgroep wenselijk voor dat de leiding van het instituut zich bij deze aangelegenheden geruggesteund weet door bijv. een hoogleraar. In bepaalde gevallen kan het gewenst zijn dat deze hoogleraar deel neemt aan het overleg over zulke aangelegenheden.

5.4. De personeelsbezetting van het dokumentatie-instituut

De werkgroep plaatst de activiteiten van het dokumentatie-instituut in het verlengde van de dokumentatie in het Studietoekendings- en Dokumentatiecentrum. Daarmee is de huidige personeelsbezetting een richtsnoer voor de bepaling van de formatie van het dokumentatie-instituut. De personeelsbezetting is thans: 1 wetenschappelijk medewerker, 1 dokumentaliste, 2 x 0,5 student-assistent en 0,5 sekretaressen.

Op grond van het voorgaande stelt de werkgroep als formatie van het dokumentatie-instituut voor: 1 wetenschappelijk ambtenaar, 1 dokumentalist, 0,5 assistent en 1 sekretaressen. Daarmee wordt door de universiteit een voortgang van de noodzakelijke werkzaamheden behoorlijk gewaarborgd. Daarbij ligt het in de rede de wetenschappelijk ambtenaar te belasten met de dagelijkse leiding van het instituut.

Voor het overige wordt volstaan met op te merken dat er plannen bestaan tot het opslaan van gegevens in een computergeheugen, realisatie van welke plannen kan bijdragen tot het vergroten van de toegankelijkheid van het materiaal (zie p. 2 van de brief van de Coördinatiecommissie in bijlage B).

6. De Werkgroep Nederlandse Politieke Partijen

Naar het oordeel van de werkgroep zou het in het Studietoekendings- en Dokumentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen verrichte onderzoek voortgezet kunnen worden in een op te richten "Werkgroep Nederlandse Politieke Partijen". Deze werkgroep NPP zou dan onder verschillende vakgroepen moeten ressorteren, die behoren tot de fakulteiten der Letteren, der Rechtsgeleerdheid en der Sociale Wetenschappen. Het gaat derhalve om een werkgroep die haar onderzoek richt op de na-oorlogse ontwikkelingen in de Nederlandse politieke partijen, en dit doet vanuit verschillende disciplines.

De werkgroep deelt de opvatting van de Coördinatiecommissie (zie p. 2-3 van haar brief in bijlage B) dat van het hiervoor besproken dokumentatie-instituut een grote stimulans kan uitgaan op onderzoekers in verschillende fakulteiten om in hun onderzoek aandacht te schenken aan recente ontwikkelingen in de Nederlandse politieke partijen. Zij voegt daaraan toe dat vanuit het huidige Studietoekendings- en Dokumentatiecentrum initiatieven ontwikkeld zouden kunnen worden om tot de gesuggereerde bundeling van onderzoekactiviteiten te komen. Op die wijze kan de op dit gebied aanwezige en opgebouwde deskundigheid verder worden uitgebouwd. In de verschillende disciplines staan de Nederlandse politieke partijen uiteraard niet in het middelpunt van de belangstelling. Hier liggen derhalve kansen voor het

ontwikkelen en verder uitbouwen van onderzoek op een belangwekkend gebied.

De werkgroep is van mening dat de initiatieven om tot de oprichting van de bovengenoemde werkgroep NPP te komen door de betreffende onderzoekers zelf, resp. de betreffende vakgroepen, moeten worden ontwikkeld. In tweede instantie zijn het dan de betrokken fakulteiten die deze initiatieven mogelijk dienen te maken. De werkgroep volstaat hier derhalve met op te merken dat hetgeen, mede dankzij de van Z.W.O. ontvangen steun, op dit gebied is opgebouwd voortzetting verdient. De werkgroep heeft in dit verband vooral haar aandacht gericht op de vraag hoe dit onderzoek naar haar oordeel ingebed zou moeten zijn in de organisatiestructuur van de fakulteiten. Naar haar mening waarborgt de voorgestelde structuur dat enerzijds het op de Nederlandse politieke partijen gerichte onderzoek voldoende aandacht krijgt, en geen randverschijnsel wordt binnen instanties waarvan de hoofdaandacht in een andere richting gaat, terwijl anderzijds een zorgvuldige afweging zal plaatsvinden van dit onderzoek in verhouding tot verwant onderzoek op andere gebieden.

7. Konklusies en aanbevelingen

De werkgroep beveelt aan:

- het in het Studie- en Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen verrichte onderzoek onder te brengen in een werkgroep ex art. 18 Wet Universitaire Bestuurshervorming 1970;
- de in dit centrum verrichte dokumentatie betreffende naoorlogse ontwikkelingen in de Nederlandse politieke partijen onder te brengen in een centraal universitair dokumentatie-instituut.
- een wetenschappelijk advieskollege te vormen dat adviseert inzake het te voeren beleid met betrekking tot het dokumentatie-instituut, en dat bovendien adviseert inzake de beleidsuitvoering. Bij dit laatste wordt vooral gelet op de hieronder aan te duiden kwaliteitseisen.

De bedoelde "Werkgroep Nederlandse Politieke Partijen" zou onder verschillende vakgroepen moeten ressorteren, welke vakgroepen deel zouden kunnen uitmaken van de Fakulteiten der Letteren, der Rechtsgeleerdheid en der Sociale Wetenschappen.

Deze Werkgroep Nederlandse Politieke Partijen zou een waardevolle bundeling kunnen inhouden van het onderzoek op dit gebied. Het initiatief om tot de oprichting van deze werkgroep te komen zou genomen moeten worden door de betrokken onderzoekers.

Het dokumentatie-instituut dient de dokumentatie zodanig op te zetten dat deze systematisch, volledig en toegankelijk is. Mede daarom dienen goede afspraken te worden gemaakt met verwante instituten elders.

Groningen, 19 januari 1977

BIJLAGE II. CHRONOLOGIE VAN (PARTIJ-)POLITIEKE GEBEURTENISSEN IN DE PERIODE APRIL-MEI 1966, SAMENGESTELD DOOR R.A. KOOLE

datum publikatie
gebeurtenis

gebeurtenis

1 - 4	Het satirische televisieprogramma "Zo is het..." zal niet meer op de televisie verschijnen. Dit tengevolge van een meningsverschil tussen de redactie van het programma en de VARA-leiding over een programmaonderdeel over Van Hall, burgemeester van Amsterdam.
1 - 4	Het comité "19-3-'66", dat met burgemeester Van Hall overleg pleegde om een einde te maken aan de gespannen situatie in Amsterdam, heft zich op, omdat Van Hall weigerde toestemming te geven voor een demonstratie, gepland op 2 april. Eveneens zijn de demonstraties van de Socialistische Jeugd en Provo, gepland op 4 april verboden wegens te verwachten onordelijkheden.
1 - 4	Publikatie gemeenteprogram van de VVD.
2 - 4	In Beerta vond op 1 april een fel debat plaats tussen Sake van der Ploeg, vice-voorzitter van het Landbouwschap en Koekoek, leider van de Boerenpartij. Van der Ploeg zei o.a. dat ir. Adams (BP) lid was geweest van de NSB.
2 - 4	De ARP heeft sinds 1 januari 1966 2000 nieuwe leden geboekt en komt nu op een totaal van ca. 96.000 leden.
2 - 4	D. Houwaart, programmamaker bij de NCRV, is uit de CHU gestapt vanwege de houding van deze partij t.o.v. de ARP.
4 - 4	De KVP hield op 2 april in Breda een gespreksdag over de politieke aspecten van de middenstandsproblematiek. Gepleit werd o.a. voor een publiekrechtelijk orgaan t.b.v. de middenstand.